

Biznesa augstskola Turība

Inese Baikovska

PROMOCIJAS DARBA KOPSAVILKUMS

**KRIMINĀLPROCESA ATJAUNOŠANAS SAKARĀ AR
JAUNATKLĀTIEM APSTĀKĻIEM PROBLEMĀTIKA**

Studiju programmā Juridiskā zinātne

**Izstrādāts doktora grāda iegūšanai
Tiesību zinātnes nozarē
Krimināltiesību apakšnozarē**

Rīga, 2019

Zinātniskais vadītājs:

Dr. iur: **Sandra Kaija**

Darba recenzenti:

Dr. iur.: **Vladas Tumulavičius**, Lietuvas Ģenerāļa Jonas Žemaitis Militārā akadēmija, lektors, (Lietuva)

Dr. iur.: **Juris Juriss**, Ģenerālprokuratūras prokurors

Dr. iur.: **Vitolds Zahars**, Daugavpils universitātes profesors,

Promocijas darba aizstāvēšana notiks Biznesa augstskola Turība Juridiskās zinātnes nozares promocijas padomes atklātā sēdē **2020.gada 5.februārī plkst. 12:00** Biznesa augstskola Turība Juridiskajā fakultātē, Rīgā, Graudu ielā 68, C108 telpā.

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu var iepazīties Biznesa augstskola Turība bibliotēkā, Rīgā, Graudu ielā 68.

Juridiskās zinātnes nozares promocijas padomes priekšsēdētājs:

Dr. iur. Aivars Endziņš

Juridiskās zinātnes nozares promocijas padomes sekretāre:

Dr. iur. Ingrīda Veikša

© Inese Baikovska, 2019
© Biznesa augstskola Turība, 2019

PROMOCIJAS DARBA RAKSTUROJUMS

1. Pētījuma raksturojums, temata aktualitāte un zinātniskā novitāte, pētījuma objekts

Tiesība kā specifiska cilvēka esamības struktūra neapšaubāmi radusies, viņam tiecoties pēc taisnības¹. Taisnīgums kā kriminālprocesa tiesiska pamatprasība ir nostiprināts nacionālajās, tā arī pārnacionālajās tiesību normās, tomēr šo prasību visbiežāk saista ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6.pantu, kurā paredzētas personas tiesības uz taisnīgu procesu.² Patiesīgums, tā arī taisnīgums ir tiesību pamatideja – tiesības ir radījis taisnīgums kā māte, jo taisnīgums bija pirms tiesībām³. Savukārt kriminālprocesa kvalitāte mūsdienu apstākļos diezgan bieži ir atkarīga no tiesības uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgas izskatīšanas nodrošināšanu neatkarīgā un objektīvā, ar likumu noteiktā tiesā⁴.

Arī tad, ja kriminālprocesā ir stājies spēkā nolēmums, kas tiek parezumēts kā nepārsūdzams, bet, ja pēc tā spēkā stāšanās atklājas kādi jauni, iepriekš nezināmi fakti, tad ikvienai kriminālprocesā iesaistītai personai, kuras tiesības vai likumiskās intereses tika aizskartas konkrētā kriminālprocesā, ir jābūt garantētām tiesībām uz lietas jaunu pārskatīšanu. Tas nozīmē, ka jābūt garantētām tiesībām iesniegt pieteikumu procesa uzsākšanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Savukārt, lai šādu procesu uzsāktu, ir jābūt tādām kriminālprocesuālajam regulējumam, kas nodrošina taisnīgu un likumīgu procedūru, ievērojot vispāratzītas cilvēktiesību normas. Cilvēktiesību nodrošināšana ir demokrātiskas valsts pamatprincips un viens no tiesiskas valsts galvenajiem elementiem, un šīm garantijām jābūt vērstām arī uz taisnīgu kriminālprocesuālo normu piemērošanu, nodrošinot ikvienai kriminālprocesā iesaistītajai personai tiesības uz taisnīgu un likumīgu nolēmumu.

Latvijas Republikas Satversmes 92.pants garantē ikvienas personas tiesības uz taisnīgu tiesu⁵, kas nozīmē, ka šī panta tvērumā ietilpst arī spēkā esošu nolēmumu jaunas izskatīšanas garantijas, kas paredzēta Kriminālprocesa likuma 62. nodaļā⁶ – kriminālprocesa atjaunošana sakarā

¹ Broks, J. (2004). *Tiesības filozofija. Doktrīnas, koncepcijas, diskursi*. Rīga: SIA Biznesa augstskola Turība, 18 lpp.

² Meikališa, Ā., Strada-Rozenberga, K. (2015). Taisnīgums kriminālprocesā, *Kriminālprocess Raksti 2010 – 2015*, Rīga: Latvijas Vēstnesis 175 lpp.

³ Радбрух, Г. (2004). *Философия права*. Москва Международное отношения с 61

⁴ Kaija, S. (2017). Izmeklēšanas noslēpums procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, *SOCRATES, Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte* 2 (8), 16 lpp. Iegūts: 07.04.2019. no <http://www.rsu.lv/fakultates/juridiska-fakultate/socrates>

⁵ Latvijas Republikas Satversme. Pieņemts 15.02.1922. Latvijas Vēstnesis 43, 01.07.1993. Pēdējie grozījumi 04.10.2018.

⁶ Kriminālprocesa likums. Pieņemts 21.04.2005. Latvijas Vēstnesis 11.05.2005, Nr.74 (3232). Pēdējie grozījumi 27.09.2018.

ar jaunatklātiem apstākļiem. Šis jaunatklāto apstākļu loks kriminālprocesuālajā regulējumā noteikts samērā ierobežots, lai nodrošinātu gan spēkā esoša tiesas sprieduma juridisko spēku – *res judicata* principa ievērošanu, gan personu tiesību garantijas uz taisnīgu tiesu, gadījumā, ja pēc sprieduma spēkā stāšanās atklātos jauni, iepriekš nezināmi apstākļi. Satversmes 92.pants ietver ne vien apsūdzētā tiesības uz taisnīgu tiesu, bet arī citu personu, tostarp cietušā, tiesības uz savu tiesību un likumisko interešu aizstāvēšanu.⁷

Tiesību institūts “kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” ir atsevišķa procesuāla stadija, kura praksē var tikt piemērota tikai tad, ja galīgais nolēmums krimināllietā ir jau stājies spēkā, bet vēlāk ir atklājušies tādi jauni apstākļi, kas liecina par pieņemtā nolēmuma kļūdaino raksturu. Tāpēc ir īpaši svarīgi, lai šī tiesību institūta praktiskā piemērošana darbotos nevainojami, pilnvērtīgi nodrošinot personu tiesības uz taisnīgu tiesu, kā arī taisnīgu galīgo nolēmumu.

Promocijas darbā tiek pētīts tiesību institūts – kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, kā tas ieviests Latvijas kriminālprocesuālajā regulējumā, un tā tiesiskā regulējuma attīstība, pilnveide un problemātika, kā arī tiesiskā regulējuma piemērošanas praksē aktuālie jautājumi.

Promocijas darba **pētījuma objekts** ir tiesiskās attiecības kriminālprocesa atjaunošanā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

Pētījuma priekšmets ir kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem tiesiskais regulējums.

Autore ir veikusi šī tiesību institūta kriminālprocesuālā regulējuma salīdzinošo analīzi, salīdzinot Latvijā noteikto kriminālprocesuālo regulējumu ar ārvalstu – Lietuvas Republikas, Igaunijas Republikas, Vācijas Federatīvās Republikas, Šveices Konfederācijas, Francijas Republikas, Baltkrievijas Republikas, Krievijas Federācijas – tiesību aktos definēto regulējumu, kā arī tiesību pētnieku viedokļus par kriminālprocesuālo jēdzienu – jaunatklāti apstākļi. Pētījumā ir veikta tiesu prakses analīze, kā arī Latvijas Republikas Satversmes tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas pieņemto nolēmumu un pamatojumu izpēte, kā arī analizēti tiesību pētnieku viedokļi.

Promocijas darba **zinātniskā novitāte**.

Kā pirmais aspekts ir jāmin, ka Latvijā par šo tiesību institūtu ir tikai atsevišķas monogrāfijas, raksti vai atsevišķas nodaļas grāmatās (piemēram, autoru: P.Gruziņš “*Spēkā esošu*

⁷ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 5.marta Spriedums lietā Nr.2001-10-01

nolēmumu jaunas izskatīšanas kriminālprocesuālā regulējuma attīstība pēc 1990. gada 4. maija”⁸, S.Kaija “Prokurora loma kriminālprocesa atjaunošanā jaunatklātu apstākļu dēļ”⁹, J.Jaunums “Kriminālprocesa atjaunošanas kārtība atsevišķos gadījumos neatbilst Satversmei”¹⁰, G.Kūtris “Rokasgrāmata kriminālprocesā prokuroriem”¹¹ un “Rokasgrāmata kriminālprocesā tiesnešiem”¹²). Iepriekš nav veikti visaptveroši pētījumi par kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem tiesisko regulējumu, tiesu praksi un problemātiku. Tiesu praksē kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem ir samērā reti gadījumi, bet tomēr tādi pastāv, kas liecina par to, ka krimināllietu izmeklēšanas un iztiesāšanas gaitā var tikt ieviestas tā dēvētās kļūdas, kas rezultējas ar kļūdainu nolēmumu, un vienīgais veids, kā novērst kļūdainu nolēmumu atcelšanu, ir atjaunot kriminālprocesu, pamatojoties uz jaunatklātiem apstākļiem.

Otrais aspekts saistīts ar izpēti par tiesību institūta “kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” ieviešanu kriminālprocesuālajā regulējumā Latvijā un ārvalstīs un šā institūta tiesiskā regulējuma attīstību un pilnveidi, līdz ar to šajā ziņā sniedzot arī zināmu ieguldījumu tiesību vēsturē.

Trešais aspekts ir veiktā jaunatklātu apstākļu teorētiskā izpēte valstu nacionālajos, starptautiskajos normatīvajos regulējumos kopsakarībā ar tiesu praksi Latvijā, ārvalstīs un Eiropas Cilvēktiesību tiesā.

Savukārt ceturtais aspekts ir autores izdarītie secinājumi un izteiktie priekšlikumi par tiesību institūta – kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem pilnveidošanu, rosinot ieviest konkrētas tiesību normas vai papildināt jau esošās. Praktiskā aspektā tas dos iespēju likumdevējam ieviest zinātniski pamatotas tiesību normas.

Pētījuma teorētiskā un praktiskā nozīme.

Tā izriet no tiesību institūta – kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem salīdzināmās analīzes saistībā ar līdzīgām tiesību normām citu Latvijas procesuālo likumu regulējumā, ārvalstu nacionālajos kriminālprocesuālajos regulējumos un starptautiskajos tiesību aktos noteikto regulējumu. Analizēta Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumu ietekme uz valsts nacionālo kriminālprocesuālo regulējumu un tiesvedības no jauna atsākšanas procedūru, kā

⁸ Gruziņš, P. (2015) Spēkā esošu nolēmumu jaunas izskatīšanas kriminālprocesuālā regulējuma attīstība pēc 1990.gada 4.maija, *Kriminālprocesa likumam-10 Pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi*, Latvijas Vēstnesis 409-418 lpp.

⁹ Kaija, S. (2016). Prokurora loma kriminālprocesa atjaunošanā jaunatklātu apstākļu dēļ, *SOCRATES*, Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte 2 (5), 17-26 lpp. Iegūts: 24.02.2017. no <http://www.rsu.lv/fakultates/juridiska-fakultate/socrates>

¹⁰ Jaunums, J., (2016). Kriminālprocesa atjaunošanas kārtība atsevišķos gadījumos neatbilst Satversmei. *Jurista Vārds* Nr.19 (922) 10.05.2016. 29 lpp.

¹¹ Kūtris, G. (2010). *Rokasgrāmata kriminālprocesā prokuroriem*. Rīga: Tiesu namu aģentūra. 262 lpp.

¹² Kūtris, G. (2010) *Rokasgrāmata kriminālprocesā tiesnešiem*. Rīga: Tiesu namu aģentūra. 209 lpp.

arī pētīta Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumu tieša ietekme uz kriminālprocesuālā regulējuma pilnveidi. Aplūkotas un salīdzinātas dažādu valstu tiesību pētnieku juridiskajā literatūrā izteiktās “jaunatklātu apstākļu” definīcijas, kā arī viedokļi par tiesību institūta tiesisko regulējumu. Veikta tiesu prakses izpēte konkrētos kriminālprocesos, kur lemts jautājums par lietu atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

Promocijas darbā izteiktie secinājumi var kalpot par “kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” paplašinātas izpratnes veidošanos juridiskās specialitātes pārstāvjiem, bet ierosinājumi – konkrētu tiesību normu redakcijas – var palīdzēt likumdevējam pilnveidot Kriminālprocesa likuma normatīvo regulējumu.

Promocijas darba **pētījuma periods** plašākā kontekstā aptver laika posmu no kriminālprocesa teorētiskā sākumposma 2. – 3. gadsimta, t.i., romiešu jurisprudences „zelta gadsimta” līdz mūsdienām, lai rastu priekšstatu par tiesību institūta – “kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” vēsturisko izcelsmi, nostiprināšanu tiesību normās un attīstību. Savukārt precīzāka izpēte par šī tiesību institūta normatīvā regulējuma piemērošanas problēmjaudājumiem ir veikta, sākot no Kriminālprocesa likuma spēkā stāšanās brīža.

2. Promocijas darba mērķis, uzdevumi un pētījuma jautājums

Promocijas **darba mērķis**: padziļināti izpētīt kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem kriminālprocesuālo regulējumu, konstatēt problēmjaudājumus un apzinot tiesiskā regulējuma nepilnības, pierādīt esošās kļūdas vai trūkumus un izstrādāt zinātniski pamatotus priekšlikumus kriminālprocesuālā regulējuma pilnveidošanā.

Noteiktā mērķa sasniegšanai autore izvirzījusi šādus **darba uzdevumus**:

- 1) Noskaidrot tiesību institūta – “kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” vēsturisko izcelsmi un ieviešanu Latvijas kriminālprocesuālajā regulējumā un tā pilnveidošanu, mainoties dažādiem kriminālprocesuālajiem likumiem valstī.
- 2) Izpētīt un salīdzināt spēkā esošu nolēmumu jaunas izskatīšanas veidus un to nozīmi kriminālprocesuālajā regulējumā.
- 3) Noskaidrot jaunatklātu apstākļu izpratni, saturisko jēgu un to veidu definējumu kriminālprocesuālajā regulējumā Latvijā, salīdzinot to ar citu Latvijas procesuālajos likumos noteikto regulējumu un ārvalstu kriminālprocesuālo regulējumu, kā arī izpētīt Latvijas Republikas Satversmes tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumu ietekmi uz kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

- 4) Noskaidrot, kādas personas var būt pieteikuma subjekti kriminālprocesa atjaunošanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, salīdzinot kriminālprocesuālo regulējumu Latvijā ar citās valstīs noteikto regulējumu.
- 5) Izpētīt kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem procesuālo piemērošanas kārtību teorētiskā un praktiskā aspektā un salīdzināt Latvijas kriminālprocesuālo regulējumu ar ārvalstu tiesisko regulējumu.
- 6) Izpētīt izbeigta kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem kriminālprocesuālo regulējumu Latvijā salīdzinājumā ar ārvalstu normatīvo regulējumu.

Promocijas darba **pētījuma jautājums**: Vai Kriminālprocesa likumā noteiktais regulējums – kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem pilnībā nodrošina kriminālprocesā iesaistīto personu, kuru tiesības vai likumiskās intereses ir aizskartas kriminālprocesā, tiesības uz taisnīgu tiesu?

3. Promocijas darbā izmantotās pētījuma metodes un pētījuma teorētiskā un metodoloģiskā bāze

Promocijas darbā izvirzīto uzdevumu sasniegšana ir balstīta uz zinātnisko pētniecības metožu atbilstošu atlasīšanu un piemērošanu. Pētījuma ietvaros ir izmantotas šādas zinātniskās pētniecības metodes:

- Vēsturiskā metode izmantota, aplūkojot tiesību institūta izcelsmi un attīstību dažādos laika periodos, vēsturiskās attīstības kontekstā. Vēsturiskā izpētes metode ļauj izprast normatīvā regulējuma saturu un sniegt tā raksturojumu, salīdzinot analizējamās tiesību normas dažādos sabiedrības attīstības periodos un valstu iekārtās.
- Salīdzināmā metode izmantota, lai analizētu dažādu zinātnisko darbu autoru un tiesību pētnieku viedokļus, kā arī pētīt konkrētas tiesību normas salīdzinājumā ar citām normām līdzīgos regulējumos. Metode izmantota, salīdzinot tiesību institūtu “kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” tiesiskā regulējuma normas ar ārvalstu – Lietuvas Republikas, Igaunijas Republikas, Vācijas Federatīvās Republikas, Šveices Konfederācijas, Francijas Republikas, Baltkrievijas Republikas, Krievijas Federācijas – šāda tiesību institūta normām un starptautiskajām normām, salīdzinātas to kopsakarības un atšķirības, lai rastu labāko risinājumu normatīvā regulējuma pilnveidošanā.
- Analītiskā metode izmantota, lai dziļāk izpētītu, noskaidrotu un pēc tam vērtētu tiesību principu, terminu, tiesību normu saturu. Metode izmantota arī, lai analizētu tiesu

noņēmumus. Šī metode dod iespēju identificēt būtiskākos problēmjautājumus konkrēto tiesību normu saturā un vērst uzmanību uz to novitāti, atbilstībām vai nepilnībām. Veicot analītisko izpēti, uz loģisku secinājumu pamata iespējams izteikt konkrētus priekšlikumus, lai varētu sasniegt promocijas darbā izvirzīto mērķi.

- Tiesību normu interpretācijas metodes: gramatisko interpretācijas metodi – noskaidrojot konkrētas tiesību normas, kas definē “kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” jēgu no tajā ietvertu vārdu nozīmes un to savstarpējas sakarības viedokļa; sistēmisko interpretācijas metodi – noskaidrojot “kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” definējuma konkrētas tiesību normas jēgu kopsakarībā ar Kriminālprocesa likuma citām tiesību normām, kas ietvertas 62.nodaļā un citās nodaļās, kā arī vispārējiem tiesību principiem; vēsturisko interpretācijas metodi – noskaidrojot konkrētās tiesību normas mērķi un likumdevēja gribu, ņemot vērā apstākļus, kas bijuši konkrētās interpretējamās normas rašanās pamatā, izpētot kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem regulējošo normu grozījumus, likumprojektus, izsekojot šo normu attīstības gaitai; teleoloģisko interpretācijas metodi – noskaidrojot konkrētās kriminālprocesuālās tiesību normas, kas definē “kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” jēgu un mērķi, lai noskaidrotu vai likumdevēja mērķis sakrīt ar tiesību normas mērķi pašreizējos apstākļos.

Promocijas darbā izmantotie galvenie avoti: Promocijas darba veiktais pētījums balstīts uz tiesību avotiem, salīdzinot Latvijas procesuālo likumu normas par jaunatklātiem apstākļiem, kā arī salīdzinot Kriminālprocesa likumā noteikto regulējumu ar ārvalstu kriminālprocesuālo regulējumu. Izmantota zinātniskā literatūra, kā galvenos minot, Latvijas autoru publikācijas – P.Gruziņš¹³, S.Kaija¹⁴, J.Jaunums¹⁵ G.Kūtris¹⁶, citu valstu autoru publikācijas – V. Jilkine¹⁷, autoru kolektīvs:

¹³ Gruziņš, P. (2015) Spēkā esošu nolēmumu jaunas izskatīšanas kriminālprocesuālā regulējuma attīstība pēc 1990.gada 4.maija, *Kriminālprocesa likumam-10 Pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi*, Latvijas Vēstnesis 409-418 lpp.

¹⁴ Kaija, S. (2016). Prokurora loma kriminālprocesa atjaunošanā jaunatklātu apstākļu dēļ, *SOCRATES*, Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte 2 (5), 17-26 lpp. Iegūts: 24.02.2017. no <http://www.rsu.lv/fakultates/juridiska-fakultate/socrates>

¹⁵ Jaunums, J., (2016). Kriminālprocesa atjaunošanas kārtība atsevišķos gadījumos neatbilst Satversmei. *Jurista Vārds* Nr.19 (922) 10.05.2016. 29 lpp.

¹⁶ Kūtris, G. (2010). *Rokasgrāmata kriminālprocesā prokuroriem*. Rīga: Tiesu namu aģentūra. 262 lpp. Kūtris, G. (2010) *Rokasgrāmata kriminālprocesā tiesnešiem*. Rīga: Tiesu namu aģentūra. 209 lpp.

¹⁷ Jilkine, V. (2016). Position of the European Court on the Implementation of Decisions by National Courts in Latvia and in Finland which are in Legal Force, *SOCRATES*, Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte 3 (6), 69-77 lpp., Iegūts: 24.02.2017. no <http://www.rsu.lv/fakultates/juridiska-fakultate/socrates>; Jilkine, V. (2015). Implementation of International Legal Standards in the Revision of the Judgements that are in Force by Supreme Court of Finland. *SOCRATES*, Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte 3 (3), 54-65 lpp. Iegūts: 24.02.2017. no <http://www.rsu.lv/fakultates/juridiska-fakultate/socrates>

Kamchatov, K. V., Chashchina, I. V., Velikaia, E. V.¹⁸, kā arī šī promocijas darba autores publikācijas¹⁹.

Promocijas darba empīrisko pamatu veido Latvijas un ārvalstu tiesu nolēmumi, kā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumi, Latvijas Republikas Augstākās tiesas un Latvijas Republikas Prokuratūras statistikas pārskati, kā arī konkrēti pirmstiesas kriminālprocesā pieņemtie nolēmumi. Apjomīgā pētījuma bāze deva iespēju iegūt plašāku priekšstatu par pētījuma objektu, tā panākot vispusīgu tiesību institūta “kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” tiesiskā regulējuma izzināšanu. Darbā izvērsti analizētas konkrētas krimināllietas, kuras izskatītas Latvijas Republikas Augstākajā tiesā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, analizēti šie atsevišķie gadījumi un iemesli, kas noveduši pie kļūdaina nolēmuma, un kādi bijuši konkrētie apstākļi, kas atzīti par jaunatklātiem. Konkrēto pētāmo krimināllietu kopsakarībā ar tiesību normām pētīts jautājums par personām (subjektiem), kuriem ir tiesības vērsties ar pieteikumu par lietas atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

No zinātniskās literatūras avotiem izmantoti 167 dažādu autoru darbi par promocijas darbā pētīto tēmu, 43 tiesību akti, 45 tiesu nolēmumi un 16 dažādi prakses materiāli.

Darbā analizētie jautājumi juridiskajā literatūrā vai pētījumos vienkopus līdz šim nav bijuši aplūkoti. Darba izstrādes gaitā iegūtās atziņas un secinājumi palīdzēs paplašināt šī tiesību institūta

¹⁸ Камчатов, К. В., Чашина, И. В., Великая, Е.В. (2016). *Возобновление производства по уголовному делу*, Москва, Россия: Академия генеральной прокуратуры Российской Федерации, 144 с.

¹⁹ Baikovska, I. (2019). Izbeigta kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, tiesiskie aspekti, SIA Biznesa augstskola Turība, *XX starptautiskās zinātniskās konferences “Human values in the digital age” rakstu krājums*. Rīga, 26.04.2019., 15-24.lpp.; Baikovska, I. (2018). Grounds for renewal of criminal proceedings in connection with newly disclosed circumstances, national aspects of the States, *Multidisciplinary scientific conference on social science & arts - SGEM 2018” 19-21 March 2018. Vienna Austria*, “5th International Multidisciplinary scientific conference on social science & arts SGEM 2018” volume 5, issue 1.1. pp. 177-183; Baikovska, I. (2018). Tiesību institūta – kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem – izcelsme un vēsturiskā attīstība, *SOCRATES, Rīgas Stradiņa Universitāte*, 1(10) 45-55.lpp.; Baikovska, I. (2018) Spēkā esošu nolēmumu kriminālprocesā jaunas izskatīšanas tiesiskā būtība, *Administratīvā un kriminālā justīcija* 3 (84) 4 - 20 lpp.; Baikovska, I. (2018). Jaunatklāti apstākļi – pamats kriminālprocesa atjaunošanai, *Administratīvā un kriminālā justīcija* 1 (82) 14-28 lpp.; Baikovska, I. (2018). Pamats kriminālprocesa atjaunošanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, *XIX International scientific conferences Latvia 100: Expectations, Achievements and Challenges*, Rīga, SIA Biznesa augstskola Turība konferences 19.04.2018. rakstu krājums, 15-24 lpp.; Baikovska, I. (2018) Reopening criminal proceedings due to newly discovered circumstances in the context of the international legal framework and judgements of international courts, *Multidisciplinary scientific conference on social science & arts - SGEM 2018” 26.08. – 01.09.2018. Albena Co., Bulgaria*, “5th International Multidisciplinary scientific conference on social science & arts SGEM 2018” volume 5, issue 1.2. pp. 741-747; Baikovska, I. (2017). Kriminālprocesa atjaunošana jaunatklātu apstākļu dēļ: pieteikuma subjekti un tiesiskā regulējuma problemātika, *SOCRATES, Rīgas Stradiņa Universitāte*, 1(7) 22-31.lpp.; Baikovska, I. (2017). Apzināti nepatiesa liecība – viens no pamatiem kriminālprocesa atjaunošanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, *XVIII starptautiskās zinātniskās konferences „Communication in the global village: Interests and influences” rakstu krājums*. Rīga, SIA Biznesa augstskola Turība, 18.05.2017. 18.05.2017., 18 – 27 lpp.

izpratni, un iegūtie rezultāti var kalpot par pamatu tiesību normu kriminālprocesuālajā jomā tālākveidošanā.

4. Promocijas darba struktūra

Promocijas darbs strukturēts sešās nodaļās ar apakšnodaļām. Promocijas darbā ir izveidotas 6 tabulas un 3 shematiski attēli. Promocijas darba apjoms ir 182 lapas.

Pirmajā nodaļā autore pētījusi tiesību institūta “kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” izcelsmi un tā vēsturisko attīstību Latvijā un ārvalstīs. Īpaši tiek pētīta šī tiesību institūta nostiprināšana kriminālprocesuālajos likumos Latvijā vēsturiskā kontekstā.

Otrajā nodaļā autore veikusi pētījumu par spēkā stājušos nolēmumu kriminālprocesā tiesiskumu, nepārsūdzamību mijiedarbībā ar principu – tiesībām uz taisnīgu tiesu un iespējamību šādu nolēmumu atcelt. Šajā nodaļā veikta salīdzinoša izpēte par spēkā stājušos nolēmumu jaunu izskatīšanu, salīdzinot divus tiesību institūtus: “kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” un “spēkā esošu nolēmumu jauna izskatīšana sakarā ar materiālo vai procesuālo likuma normu būtisku pārkāpumu”. Izpētes gaitā secinot tiesiskā regulējuma nepilnības, autore rosina veikt konkrētus tiesību normu grozījumus. Šajā nodaļā veikta arī statistikas datu analīze par Augstākajā tiesā izskatītajām lietām saistībā ar abiem pētāmajiem tiesību institūtiem.

Trešajā nodaļā autore pētījusi “jaunatklātu apstākļu” izpratni tiesību pētnieku viedokļos, normatīvajā regulējumā Latvijā un ārvalstīs. Autore aplūkojusi jaunatklātos apstākļus, kas Kriminālprocesa likumā definēti kā pamats kriminālprocesa atjaunošanai. Šajā nodaļā veikts salīdzinājums Kriminālprocesa likumā definētajiem apstākļiem, kas var tikt atzīti kā jaunatklāti apstākļi, ar citos Latvijas procesuālajos likumos definēto un ar ārvalstu nacionālajos kriminālprocesos noteikto regulējumu. Pētītas to kopīgās un atšķirīgās iezīmes, kā arī šo jaunatklāto apstākļu ietekme uz kriminālprocesā spēkā esošu nolēmumu. Analizēta Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumu ietekme uz kriminālprocesa atjaunošanu jaunatklātu apstākļu dēļ. Tiesību institūts aplūkots arī kā tiesību principa “tiesības uz taisnīgu tiesu” ietilpstošs elements. Pētījuma gaitā autore secinājusi, ka jaunatklātu apstākļu kriminālprocesuālais regulējums ir ar trūkumiem, un neaptver visus iespējamus gadījumus, kas varētu atklāties pēc nolēmuma lietā spēkā stāšanās, un autore rosina konkrētus priekšlikumus, tiesiskā regulējuma pilnveidošanai.

Ceturtajā nodaļā tiek aplūkota tiesību principa “tiesības un taisnīgu tiesu” ietekme uz spēkā esošu nolēmumu kopsakarībā ar kriminālprocesā iesaistīto personu tiesību un likumisko interešu garantijām. Veikta izpēte par to subjektu loku, kuriem kriminālprocesuālais regulējums garantē

tiesības iesniegt pieteikumu kriminālprocesa atjaunošanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Šajā nodaļā salīdzināts Latvijas kriminālprocesuālais regulējums ar citu valstu nacionālajās normās noteikto regulējumu, atklājot gan kopīgas, gan atšķirīgas iezīmes. Autore sniegusi konkrētus priekšlikumus noteikt tādu kriminālprocesuālo regulējumu, lai skaidri un nepārprotami būtu definētas tās personas, kurām ir tiesības iesniegt pieteikumu par procesa uzsākšanu jaunatklātu apstākļu izmeklēšanai.

Piektajā nodaļā autore veikusi padziļinātu teorētisko un praktisko izpēti par lietu izskatīšanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem procesuālo kārtību. Šajā nodaļā dažādos kontekstos pētītas Augstākajā tiesā izskatītās lietas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, atklājot arī normatīvā regulējuma piemērošanas problemātiku, tai skaitā arī saistītu ar Kriminālprocesa likuma 657.panta piemērošanu, pēc normas nesenajiem grozījumiem, kas izdarīti pēc Satversmes tiesas 2016.gada 29.aprīļa sprieduma lietā Nr.2015-19-01. Tika atklātas normatīvā regulējuma nepilnības un doti motivēti priekšlikumi, pilnveidojot konkrētu Kriminālprocesa likuma normu saturu.

Sestajā nodaļā veikta izpēte par izbeigta kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem iespējamību un kriminālprocesuālo regulējumu, atklājot virkni problēmjautājumu. Salīdzināts Kriminālprocesa likumā definētais regulējums izbeigta kriminālprocesa atjaunošanai, pamatojoties uz no jauna atklātiem apstākļiem ar citu valstu nacionālo kriminālprocesuālo regulējumu. Šajā nodaļā pētīti dati par izbeigtiem kriminālprocesiem, kur lēmumi par to izbeigšanu ir atcelti. Konstatējot Kriminālprocesa likumā konkrētā regulējuma nepilnības, autore devusi priekšlikumus šī regulējuma pilnveidošanai, lai arī izbeigtu kriminālprocesu varētu atjaunot sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, dodot kriminālprocesā iesaistītajām personām, kuru tiesības vai likumiskās intereses tika aizskartas kriminālprocesā tiesības uz taisnīgu galīgo nolēmumu.

5. Promocijas darba rezultātu aprobācija

Publicētie zinātniskie raksti par promocijas darba tēmu

- 1) *“Izbeigta kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, tiesiskie aspekti”*, Rīga: SIA Biznesa augstskola Turība, Biznesa augstskola Turība 26.04.2019. XX starptautiskās zinātniskās konferences “Human values in the digital age” rakstu krājums. 26.04.2019., 15-24.lpp. ISSN 1691-6069. http://www.turiba.lv/f/2019/Conference_XX_2019.pdf

- 2) *“Spēkā esošu nolēmumu kriminālprocesā jaunas izskatīšanas tiesiskā būtība”* Baltijas Starptautiskās akadēmijas un Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas zinātniski teorētisks žurnāls: Administratīvā un kriminālā justīcija. 2018, Nr.3 (84) 4 – 20 lpp. Print ISSN 1407 2971; Online ISSN 2592 8422. <https://doi.org/10.17770/acj.v3i84.3659> Datu bāzes: Crossref; OpenAIRE EXPLORE; WorldCat
- 3) *„Reopening criminal proceedings due to newly discovered circumstances in the context of the international legal framework and judgements of international courts”* 5th International Multidisciplinary scientific conference on social science & arts SGEM 2018 volume 5, issue 1.2., Bulgaria, Albena Co 26 August – 01 September, 2018. pp 741 - 747, ISBN 978-619-7408-62-1; ISSN 2367-5659. <https://doi.org/10.5593/sgemsocial2018/1.2/s02.098> Datu bāzes: EBSCOhost; Crossref; SGEM Scientific eLibrary
- 4) *“Tiesību institūta – kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem – izcelsme un vēsturiskā attīstība”* Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte, elektroniskais juridisko zinātnisko rakstu žurnāls SOCRATES, 2018, Nr.1 (10), 45 - 55 lpp. ISSN 2256-0548 https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Dokumenti/izdevumi/Socrates_10_2018.pdf
- 5) *„Grounds for renewal of criminal proceedings in connection with newly disclosed circumstances, national aspects of the states”* 5th International Multidisciplinary scientific conference on social science & arts SGEM 2018 volume 5, issue 1.1., Austria, Vienna 19 – 21 March, 2018. pp 177 – 183, ISBN 978-619-7408-30-0; ISSN 2367-5659. <https://doi.org/10.5593/sgemsocial2018h/11/s02.023> Datu bāzes: EBSCOhost; Crossref; SGEM Scientific eLibrary
- 6) *“Jaunatklāti apstākļi – pamats kriminālprocesa atjaunošanai”* Baltijas Starptautiskās akadēmijas un Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas zinātniski teorētisks žurnāls: Administratīvā un kriminālā justīcija. 2018, Nr.1 (82) 14 – 28 lpp. Print ISSN 1407 2971; Online ISSN 2592 8422. <https://doi.org/10.17770/acj.v1i82.2850> Datu bāzes: Crossref; OpenAIRE EXPLORE; WorldCat
- 7) *“Pamats kriminālprocesa atjaunošanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem”* Rīga: SIA Biznesa augstskola Turība, Biznesa augstskola Turība 19.04.2018. XIX starptautiskās zinātniskās konferences “Latvia 100: Expectations achievements and Challenges” rakstu krājums. 19.04.2018., 15 – 24 lpp. ISSN 1691-6069. www.turiba.lv/f/2018/XIX_Conference_2018_FINAL.pdf

- 8) *“Kriminālprocesa atjaunošana jaunatklātu apstākļu dēļ: pieteikuma subjekti un tiesiskā regulējuma problemātika”* Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte, elektroniskais juridisko zinātnisko rakstu žurnāls SOCRATES, 2017, Nr.1 (7), 20 – 31 lpp. ISSN 2256-0548 https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Dokumenti/izdevumi/socrates_7_2017.pdf
- 9) *„Apzināti nepatiesa liecība – viens no pamatiem kriminālprocesa atjaunošanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem”* Rīga: SIA Biznesa augstskola Turība, Biznesa augstskola Turība 18.05.2017. XVIII starptautiskās zinātniskās konferences „Communication in the global village: Interests and influences” rakstu krājums. 18.05.2017., 18 – 27 lpp. ISSN 1691-6069, http://www.turiba.lv/f/Conference_XVIII_Turiba_18.05.2017.FINAL.pdf

Uztāšanās ar referātiem starptautiskajās zinātniskajās konferencēs

- 1) 2019.gada 26.aprīlis *“Izbeigta kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, tiesiskie aspekti”*, Biznesa augstskola Turība 26.04.2019. XX starptautiskā zinātniskā konference “Cilvēkfaktors digitalizācijas laikmetā”
- 2) 2018.gada 25.aprīlis *“Tiesību institūta – kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, izcelšanās un vēsturiskā attīstība”*, Rīgas Stradiņa universitāte, starptautiskā zinātniskā konference “Tiesiskās problēmas Latvijas simtgadē: retrospektīva un perspektīva”
- 3) 2018.gada 19.aprīlis *“Pamats kriminālprocesa atjaunošanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem”* Biznesa augstskola Turība XIX starptautiskās zinātniskā konference “Latvia 100: Expectations achievements and Challenges”
- 4) 2017.gada 18.maijs, *„Apzināti nepatiesa liecība – viens no pamatiem kriminālprocesa atjaunošanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem”* Biznesa augstskola Turība XVIII starptautiskā zinātniskā konference „Communication in the global village: Interests and influences”
- 5) 2017.gada 26.aprīlī *“Kriminālprocesa atjaunošana jaunatklātu apstākļu dēļ: pieteikuma subjekti, tiesiskā regulējuma problemātika”* Rīgas Stradiņa universitāte, starptautiskā zinātniskā konference “Tiesiskās sistēmas modernizācijas virzieni: reālais stāvoklis un nākotnes perspektīvas”

PROMOCIJAS DARBA SATURA KONSPEKTĪVS IZKLĀSTS PA NODAĻĀM

1. Tiesību institūta – kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, izcelsme un vēsturiskā attīstība

Nodaļa ir strukturēta divās apakšnodaļās. Nodaļā autore pēta tiesību institūta “kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” izcelsmi, tā nostiprināšanu tiesību normās ārvalstīs un Latvijā, tā vēsturiskās attīstības kontekstā.

Francijā pirmais Kriminālprocesa kodekss tika pieņemts 1808.gadā un tika piemērots 150 gadus, līdz pat 1959.gadam²⁰. Tika atzīts, ka tiesvedības kļūdas bieži vien noved pie lietas pārskatīšanas no jauna, pamatojoties uz jauniem pierādījumiem. Procesā atvēršana no jauna tika dēvēta par revīziju (*revision*), un tā tika ieviesta ap 1890.gadu. Tā paredzēja kriminālprocesa atjaunošanas procedūru, ja parādījās jauni, iepriekš nezināmi fakti, kas vieš šaubas par notiesāšanu.²¹

Savukārt Krievijas kriminālprocesa vēsturiskajā attīstībā jautājums par lietu jaunu izskatīšanu jaunatklātu apstākļu dēļ ieguvis likumīgu regulējumu ar 1864.gada Kriminālprocesa nolikumu (*Устав уголовного судопроизводства*²²). Līdz tam šāds institūts par lietu atjaunošanu jaunatklātu apstākļu dēļ nevienā kriminālprocesu regulējošā dokumentā nav atspoguļots²³. Ar šo 1864.gada Krievijas impērijas nolikumu kriminālprocesuālajās tiesībās parādījušās pirmās liecības par tādiem tiesību institūtiem kā „jaunatklāti apstākļi” un „lietas atjaunošana jaunatklātu apstākļu dēļ”. Tas uzskatāms par pozitīvu virzienu kriminālprocesa attīstībā un cilvēka tiesību nodrošināšanā, kas tālāk veicinājis tiesību principa “tiesības uz taisnīgu tiesu” kā pamatprincipa attīstību un piemērošanu tiesu praksē.

Vispārējie kriminālprocesa principi Baltijā iezīmējās tikai XVIII un XIX gadsimtā Krievijas impērijas laikā. Krievijas valdība izdeva impērijas Kriminālprocesa nolikumu (*Устав уголовного судопроизводства*), ko 1889.gadā pasludināja spēkā arī Baltijas guberņās²⁴. Līdz ar to Latvijas teritorijā kopš 1889.gada bija spēkā šis Krievijas impērijas 1864.gada Kriminālprocesa nolikums.

²⁰ Гуценко, К. Ф., Головкин, Л. В., Филимонов, Ю. А. (2004). *Уголовный процесс западных государств*, Москва, Зерцало-М, с 9

²¹ Bell, J., Boyron, S., Whittaker, S. (1998). *Principles of French law*. Oxford; New York: Oxford University Press, Pp. 139

²² Krievijas Impērijas Kriminālprocesa nolikums (*Устав уголовного судопроизводства*), 20.11.1864. Nav spēkā, Iegūts: 15.02.2018. no <https://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/3137/>

²³ Камчатков, К. В., Чащина, И. В., Великая, Е.В. (2016). *Возобновление производства по уголовному делу*, Москва, Россия: Академия генеральной прокуратуры Российской Федерации, с 5-6

²⁴ Kalniņš, V. (1972). *Latvijas PSR valsts un tiesību vēsture I*, Rīga: Zvaigzne, 350-351 lpp.

Krimināllietās bija paredzēts, ka ārkārtas gadījumos, kad bija kļuvuši zināmi jaunatklājušies apstākļi un tiesa kļūdījusies, tad prokuratūra, cietušais vai viņa radnieki varēja ierosināt tiesas pieņemtā sprieduma revīziju²⁵.

Latvijā kā pirmais likums, kurā parādās regulējums par krimināllietu atjaunošanu jaunatklātu apstākļu dēļ, ir 1926.gada Kriminālprocesa likumi²⁶. Tā vispārīgo noteikumu 29. – 31.pantā noteikts, ka lietu var atjaunot, ja atklājas notiesātā nevainības pierādījumi vai arī tiesas kļūda, ar kuru piespriests lielāks sods nekā notiesātais noziedzies. No šo Kriminālprocesa likumu ievaddaļā definētā secināms, ka šāds regulējums pārņemts no Krievijas Kriminālprocesa likuma Vispārējiem noteikumiem (ar 1864.gada 20.novembri). Tāpat Kriminālprocesa likumos bija paredzēta galīgo spriedumu atcelšanas kārtība, kur 212.pantā noteikts, ka lietu var atjaunot, ja atklāti jauni apstākļi vai pierādījumu viltojums, uz kuriem dibināts likumīgā spēkā nākušais miertiesneša vai apgabaltiesas spriedums. Šajos Kriminālprocesa likumos (955.pantā) parādās jau konkrēts definējums, norādot tos apstākļus, kas tika atzīti par likumīgiem lietu atjaunošanai, tomēr tas ir visai atšķirīgs no pašlaik pastāvošā kriminālprocesuālā regulējuma.

Lai arī, vēsturiski mainoties politiskajai situācijai Latvijā, tikuši mainīti politiskajai situācijai piemēroti kriminālprocesuālie likumi, tomēr šajos kriminālprocesuālajos regulējumos jau no 1889.gada Latvijas teritorijā tiek saglabāts tiesību institūts, kas paredz atjaunot krimināllietu, pamatojoties uz jaunatklātiem apstākļiem. Tātad secināms, ka šis tiesību institūts stabili nostiprinājās kriminālprocesuālajās tiesībās kā neatņemama kriminālprocesuālo likumu sastāvdaļa, stiprinot tiesību uz taisnīgu tiesu principa garantijas.

2005.gada 1.oktobrī spēkā stājās Kriminālprocesa likums²⁷, kurā regulējums par kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem (62.nodaļa) praktiski tika pārņemts no iepriekšējā regulējuma – Latvijas Kriminālprocesa kodeksa²⁸. Šis regulējums pēc Kriminālprocesa likuma spēkā stāšanās ir grozīts piecas reizes²⁹, un tiesiskais regulējums

²⁵ Dītrihs, A. L. (2000). *Latvijas tiesību vēsture (1914-2000)*, Rīga: Latvijas vēsture. 32-33 lpp.

²⁶ Kriminālprocesa likumi, Saeimas kodifikācijas nodaļas 1926. gada izdevums, Nav spēkā, pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/1284?show=full>

²⁷ Kriminālprocesa likums. Pieņemts 21.04.2005. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005, Nr.74 (3232). Pēdējie grozījumi 27. 09.2018.

²⁸ Latvijas Kriminālprocesa kodekss, Pieņemts 06.01.1961. Augstākā Padome, Nav spēkā

²⁹ Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Pieņemti 30.03.2017. Publicēti: 12.04.2017. Latvijas Vēstnesis 75 (5902); Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Pieņemti 19.12.2013. Publicēti: Latvijas Vēstnesis, 28.12.2013. Nr.252 (5058); Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Pieņemti 20.12.2012. Publicēti: Latvijas Vēstnesis, 09.01.2013. Nr.6 (4812); Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Pieņemti 21.10.2010. Publicēti: Latvijas Vēstnesis, 10.11.2010. Nr.178 (4370); Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Pieņemti 12.03.2009. Publicēti: Latvijas Vēstnesis, 01.04.2009. Nr.51 (4037)

pilnveidots, ņemot vērā nepieciešamību uz tādu kriminālprocesuālo regulējumu, kas garantētu personu tiesības uz taisnīgas tiesas nodrošināšanu.

Kā būtiskākie un plašākie grozījumi Kriminālprocesa likuma 62.nodlā pieņemti 2017.gada 30.martā³⁰, kuru pieņemšanas pamatā bija Satversmes tiesas 2016.gada 29.aprīļa spriedums lietā Nr.2015-19-01³¹. Satversmes tiesa nosprieda atzīt Kriminālprocesa likuma 657.panta pirmo, trešo un piekto daļu, ciktāl tās pieļauj to, ka prokurors, kurš kriminālprocesā veicis izmeklēšanas darbības, izmeklēšanas uzraudzību, kriminālvajāšanu vai uzturējis valsts apsūdzību, izlemj jautājumu par šā kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, par neatbilstošām Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam.

Tiesību institūtam “kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” ir nozīmīga loma tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanā. Tomēr vēsturiskā kontekstā redzams, ka šī tiesību institūta regulējums tiek pilnveidots atbilstoši nepieciešamībai uz pilnvērtīgu cilvēka pamattiesību nodrošināšanu.

2. Spēkā esošu nolēmumu kriminālprocesā jaunas izskatīšanas tiesiskā būtība

Nodaļa strukturētā trīs apakšnodaļās. Šajā nodaļā autore aplūko un salīdzina divu tiesību institūtu – kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem (Kriminālprocesa likuma 62.nodaļa) un spēkā esošu nolēmumu jauna izskatīšana sakarā ar materiālo vai procesuālo likuma normu būtisku pārkāpumu (Kriminālprocesa likuma 63.nodaļa) – regulējumu un nozīmi kriminālprocesā. Spēkā esošu nolēmumu jaunā izskatīšanā, svarīgs aspekts ir personu tiesību uz taisnīgu tiesu garantijām un šī tiesību pamatprincipa piemērošanas jautājumu autore aplūkojusi šajā nodaļā.

Tiesības uz taisnīgu tiesu veido vairāki savstarpēji saistīti elementi – no tiesībām uz taisnīgu tiesu izrietošās garantijas un principi, un katrs no tiem vai arī kopā, ir vērsti uz to, lai nodrošinātu taisnīgu personas tiesību un likumisko interešu aizsardzību tiesā, kā arī šie elementi attiecas ne tikai uz lietas izskatīšanu tiesas sēdē, bet arī uz visu tiesvedības procesu, ieskaitot vēršanos tiesā³².

Lai uzskatāmāk atklātu Kriminālprocesa likuma 62.nodaļas un 63.nodaļas tiesiskā regulējuma saturu, autore 1.tabulā “Spēkā esošu nolēmumu jauna izskatīšana” ir apkopojusi šo tiesību institūtu galvenās pazīmes normatīvajā regulējumā, un 2.tabulā “Augstākās tiesas Krimināllietu departamentā izskatītās krimināllietas KPL 62. un 63. nodaļas kārtībā 2012. –

³⁰ Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Pieņemti 30.03.2017. Publicēti: Latvijas Vēstnesis, 12.04.2017. Nr.75 (5902),

³¹ Satversmes Tiesa, 2016.gada 29.aprīļa Spriedums, Nr.2015-19-01., Latvijas Vēstnesis. 85 (5657), 03.05.2016.

³² Ziemele, I (2000) *Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā*. Rīga: Izglītības soļi, 74 lpp.

2018.gadā” autore apkopojusi Augstākas tiesas statistikas datus, kur vērojama pieaugoša tendence izskatāmo lietu apjomā.

Svarīgi ievērot kriminālprocesā iesaistīto personu tiesību garantijas uz lietas atjaunošanu pēc sprieduma spēkā stāšanās, un attiecīgi arī jārod līdzsvars ar personu tiesībām paļauties, ka spēkā esošs nolēmums ir galīgs. Būtiski, lai tiktu ievērots tiesiskās noteiktības princips – *res judicata*, kas paredz, ka galīgais nolēmums lietā vairs nav pārsūdzams. Svarīgs šis aspekts ir arī kriminālprocesā cietušajai personai, kurai ir tiesības uz sprieduma izpildi daļā par kaitējuma atlīdzinājumu. Savukārt gadījumos, kad lieta tiek ilgstoši izskatīta it īpaši, gadījumos, ja lietas izskatīšana tiek atjaunota pēc sprieduma spēkā stāšanās, tad tiek jau aizskartas cietušās personas tiesības uz savlaicīgu kaitējuma atlīdzinājumu. Gadījumos, ja kriminālprocesā galīgais nolēmums ir attaisnojošs spriedums, tad attaisnotās personas interesēs īpaši svarīga ir *res judicata* principa ievērošana. Savukārt šādā gadījumā var tikt pretnostatītas cietušā tiesības uz taisnīgu tiesu, jo arī cietušai personai ir jādod līdzvērtīga iespēja uz lietas jaunu pārskatīšanu īpašos gadījumos.

Satversmes tiesa norādījusi, ka pie prasībām, ko taisnīgas tiesas jēdziens izvirza krimināllietas izskatīšanas procedūrai kopumā, pieder arī līdzvērtīgu iespēju princips, un tas prasa visām procesā iesaistītajām pusēm līdzvērtīgu iespēju izklāstīt lietas apstākļus un liedz kādai no pusēm piešķirt būtiskas priekšrocības salīdzinājumā ar oponentu³³.

Kriminālprocesuālajam regulējumam jābūt tādām, lai tiktu nodrošinātas vienlīdzīgas iespējas gan notiesātajai vai attaisnotajai personai, gan cietušajam vērsties ar pieteikumu par kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem vai arī par spēkā esoša nolēmuma jaunu izskatīšanu sakarā ar materiālo vai procesuālo likuma normu būtisku pārkāpumu.

Kā viena no būtiskākajām atšķirībām abu tiesību institūtu, kas regulē spēkā esošu nolēmumu jaunu izskatīšanu, ir saistīta ar to personu loku, kurām ir tiesības vērsties ar pieteikumu par kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem vai par nolēmuma izskatīšanu no jauna sakarā ar materiālo vai procesuālo likuma normu būtisku pārkāpumu. Kā definēts Kriminālprocesa likuma 657.panta pirmajā daļā, tad pieteikumu par procesa uzsākšanu jaunatklātu apstākļu izmeklēšanai var iesniegt kriminālprocesā iesaistītā persona, kuras tiesības vai likumiskās intereses tika aizskartas kriminālprocesā, vai tās pārstāvis. Tomēr secināms, ka brīdī, kad krimināllietā jau stājies spēkā nolēmums, personas, kuru tiesības vai likumiskās intereses tika aizskartas kriminālprocesā ir notiesātā vai attaisnotā persona; cietušais vai viņa pārstāvis; kriminālprocesā aizskartais mantas īpašnieks.

³³ Latvijas Republikas Satversmes Tiesa, 2002.gada 5.marta Spriedums Nr.2001-10-01, Secinājumi 7.

Normatīvais regulējums attiecībā uz to personu loku, kurām tiesības iesniegt pieteikumu par tiesas nolēmuma izskatīšanu no jauna sakarā ar materiālo vai procesuālo likuma normu būtisku pārkāpumu ir samērā ierobežots. Kriminālprocesa likuma 663.pantā noteikts, ka šādu pieteikumu var iesniegt tikai advokāts un arī tikai notiesātās un attaisnotās personas uzdevumā vai tādas personas uzdevumā, pret kuru ar tiesas lēmumu kriminālprocess izbeigts.

Autores ieskatā, Kriminālprocesa likuma 663.panta pirmajā daļā noteiktais regulējums ierobežo citu kriminālprocesā iesaistīto personu tiesības vai likumīgās intereses, kas tika aizskartas konkrētajā kriminālprocesā. Cietušajam vai kriminālprocesā aizskartajam mantas īpašniekam ne pašam, ne arī ar advokāta starpniecību (dodot uzdevumu), nav garantētas tiesības vērsties ar pieteikumu par spēkā esoša nolēmuma jaunu izskatīšanu sakarā ar materiālo vai procesuālo likuma normu būtisku pārkāpumu, kas neatbilst cilvēka pamattiesību garantijām, turklāt minētais regulējums ir pretrunā ar Kriminālprocesa likuma 8.pantā noteikto, ka Kriminālprocesa likums nosaka vienotu procesuālo kārtību visām kriminālprocesā iesaistītām personām. Arī Satversmes 92.panta pirmajā teikumā noteikts, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā³⁴. Tātad tiesībām uz taisnīgu tiesu un pieeju tiesai jābūt ikvienai kriminālprocesā iesaistītajai personai.

Otra būtiska atšķirība abu minēto tiesību institūtu kriminālprocesuālajā regulējumā ir saistīta ar spēkā esošā nolēma izpildi. Proti, ja Augstākā tiesa ir pieņēmusi izskatīšanai pieteikumu vai prokurora protestu par spēkā esošu nolēmumu jaunu izskatīšanu sakarā ar materiālo vai procesuālo likuma normu būtisku pārkāpumu, tai ir tiesības (bet ne pienākums) apturēt sprieduma vai lēmuma izpildi līdz tā jaunai izskatīšanai (Kriminālprocesa likuma 669.pants). Savukārt procesuālā kārtība neparedz apturēt sprieduma vai lēmuma izpildi, ja tiek izskatīts pieteikums par kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

Ja pēc pieteikuma tiek uzsākts process jaunatklātu apstākļu izmeklēšanai konkrētā kriminālprocesā un prokurors ir atzinis, ka ir pamats lemt par spēkā esoša nolēmuma atcelšanu, par ko ir pieņēmis attiecīgu lēmumu, tad arī būtu lemjams jautājums par šī spēkā esošā nolēmuma izpildes apturēšanu. Šādi tiktu nodrošināta vienota kriminālprocesuālā nostādne spēkā esošu nolēmumu jaunas izskatīšanas gadījumos, kā arī galvenokārt tiktu nodrošinātas to personu tiesiskās intereses, kuras, iespējams, neapmatoti notiesātas.

³⁴ Latvijas Republikas Satversme. Pieņemta 15.02.1922. Publicēta: Latvijas Vēstnesis, 01.07.1993. Nr.43, Pēdējie grozījumi 04.10.2018. (92)

3. Jaunatklātu apstākļu kriminālprocesuālais regulējums

Nodaļa strukturēta septiņās apakšnodaļās. Nodaļā autore analizē tiesību teorētiķu viedokļus par jaunatklātu apstākļu izpratni, kā arī salīdzina dažādās valstīs noteikto kriminālprocesuālo regulējumu par apstākļiem, kas var tikt atzīti par jaunatklātiem un kas var būt pamatā kriminālprocesa atjaunošanai, ja galīgais nolēmums ir stājies spēkā.

Tiek definēts, ka jaunatklāti apstākļi (*newly-found circumstances*) ir juridiski fakti vai citi nozīmīgi apstākļi, kas nebija zināmi tiesai, bet pastāvēja lietas izmeklēšanas laikā un tika konstatēti (atklājās) pēc tiesas sprieduma vai lēmuma stāšanās likumīgā spēkā³⁵.

Pētot tiesību teorētiķu viedokļus, autore secina, ka viedokļi daļas, vieni uzskata, ka visi tie apstākļi, kas atklājas no jauna pēc nolēmuma krimināllietā spēkā stāšanās, uzskatāmi par „jaunatklātiem apstākļiem”, savukārt citi uzskata, ka tie ir „jauni un jaunatklāti apstākļi”, tā iedalot šos apstākļus vēl divās grupās – kā jaunus apstākļus un jaunatklātus apstākļus. Proti, par jaunatklātiem apstākļiem uzskatāmi krimināli sodāmi nodarījumi, uz kā pamata pieņemts tiesas spriedums (saukti - *falsa*), kur pieskaitāmi tādi nodarījumi kā dokumentu viltojumi, apzināti nepatiesas liecinieku, cietušo liecības vai eksperta atzinums un tml. Savukārt par jauniem apstākļiem uzskatāmi jauni fakti vai pierādījumi (saukti - *nova*), kuri nebija zināmi pirmstiesas izmeklēšanai vai tiesai pieņemot nolēmumu, bet kuri nav krimināli sodāmi.³⁶

Lietas jauna izskatīšana, kurā spriedums vai lēmums stājies likumīgā spēkā jaunatklātu apstākļu dēļ, ir atsevišķa procesuāla stadija, kuru reglamentē Kriminālprocesa likuma 62.nodaļa³⁷. Lai Kriminālprocesa likuma 655.panta otrajā daļā noteiktos apstākļus, kuri, pieņemot nolēmumu, nav bijuši zināmi tiesai vai prokuroram, atzītu par jaunatklātu apstākli, galvenokārt jāsaturs tādu faktu apjomu, kas varēja ietekmēt galīgā nolēmuma saturu konkrētajā kriminālprocesā. Tas nozīmē, ka gadījumā, ja šie fakti būtu bijuši zināmi tiesai vai prokuroram, tad pieņemtais nolēmums būtu bijis atšķirīgs. Turklāt šis nolēmums varētu būt bijis vai nu labvēlīgāks notiesātajai personai vai, gluži pretēji, nelabvēlīgāks.

Satversmes tiesa norādījusi, ka līdzsvaru starp *res judicata* principu un taisnīgu spriedumu ir iespējams nodrošināt, ja kriminālprocess sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem tiek atjaunots vienīgi

³⁵ Apinis, M. (2002). *Latviešu-angļu, angļu-latviešu juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Kamene, 75 lpp.

³⁶ Шредер, Ф.К., Феррел, Т (2016) *Уголовно-процессуальное право Германии. 5-е издание*. Москва, Россия: Инфотропик Медиа. 241-242 с.

³⁷ Kriminālprocesa likums. Pieņemts 21.04.2005. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005, Nr.74 (3232), Pēdējie grozījumi 27.09.2018.

gadījumos, kad tam ir tiesisks pamats, un ka sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem var tikt atcelti tikai tādi spēkā stājušies tiesas spriedumi, kuri neatbilst taisnīga sprieduma kritērijiem.³⁸

Autore šajā nodaļā analizē arī Kriminālprocesa likuma 655.panta otrajā daļā definēto regulējumu par jaunatklātiem apstākļiem, kas var būt pamatā kriminālprocesa atjaunošanai, konstatējot nepilnības minētajā regulējumā, tiek izteikti priekšlikumi to novēršanai.

Tiek aplūkots jautājums par tādu tiesību institūtu kā – revidents un tā atzinums (Kriminālprocesa likuma 35. un 132. pantā noteiktais regulējums). No Kriminālprocesa likuma 132.panta definējuma, redzams, ka gan ekspertam, gan revidentam ir tiesības sniegt konkrētā kriminālprocesā atzinumu, kas uzskatāms par pierādījumu. Tiek pausts viedoklis, ka eksperta atzinums lietā dodams, ja kādu faktisko ziņu konstatācijai, kuras vēlāk varētu tikt izmantotas kā pierādījums, nepieciešamas speciālas zināšanas³⁹. Tātad arī revidentam, sniedzot atzinumu, ir izvirzāmas šīs nepieciešamās speciālās zināšanu prasības. Attiecīgi gadījumos, ja šis revidenta atzinums bijis apzināti nepatiess, tad persona, kas to sagatavojusi, atbild Krimināllikuma 300. panta kārtībā. Līdz ar to, arī gadījumos, kad revidents sniedzis apzināti nepatiesu atzinumu un par to spēkā stājies tiesas spriedums vai prokurora priekšraksts par sodu, tad būtu jāparedz, ka arī šis gadījums būtu uzskatāms par jaunatklātu apstākli. Autore izsaka priekšlikumu izteikt Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 1. punktu jaunā redakcijā, ietverot tajā definējumu par revidenta atzinumu.

Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 2.punktā noteikts, ka par jaunatklātu apstākli var atzīt – ar spēkā stājušos tiesas spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu atzītu tiesneša, prokurora vai izmeklētāja noziedzīgu ļaunprātību. Tomēr, kā izriet no Kriminālprocesa likuma 30., 31.pantā definētā, tad noteiktas pilnvaras veikt kādas procesuālās darbības un pieņemt zināmus lēmumus kriminālprocesā ir arī izmeklēšanas grupas dalībniekam, kā arī izmeklētāja tiešajam priekšniekam. Attiecīgi pieļaujami arī gadījumi, ka šīs amatpersonas varētu rīkoties apzināti ļaunprātīgi, kas negatīvi ietekmētu konkrētā kriminālprocesa galīgā nolēmuma saturu. Autore rosina papildināt Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 2.punkta definējumu ar – “izmeklēšanas grupas dalībnieks” un “izmeklētāja tiešais priekšnieks”.

Par citiem apstākļiem Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 3.punkta izpratnē kā jaunatklātiem apstākļiem, kas ietekmējuši nolēmumu lietā, var tikt atzīti arī procesuālie pārkāpumi, bet tikai tajos gadījumos, ja lieta bijusi izskatīta kasācijas kārtībā un procesuālo normu pārkāpums

³⁸ Latvijas Republikas Satversmes Tiesa, 2016.gada 29.aprīļa Spriedums, Nr.2015-19-01 (16)

³⁹ Strada-Rozenberga, K. (2002) *Pierādīšanas teorija kriminālprocesā. Vispārīgā daļa*. Rīga: SIA Biznesa augstskola Turība, 182 lpp.

lietas izskatīšanas laikā noticis, bet netika atklāts vai konstatēts. Šādā gadījumā kriminālprocess atjaunojams sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 3.punktā norādīto, t.i., citiem apstākļiem. Savukārt, ja lieta nav bijusi izskatīta kasācijas kārtībā, tad nolēmums kriminālprocesā izskatāms saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 63.nodaļā noteikto regulējumu, kad konstatēts procesuālo likuma normu būtisks pārkāpums.

Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 4. un 5. punktā norādīto apstākļu definējums “Satversmes tiesas atzinums” un “starptautiskas tiesu institūcijas atzinums” ir neveiksmīgs formulējums un neatbilst tiesiskajam regulējumam, jo gan Satversmes tiesa, gan starptautiskā tiesu institūcija, t.sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesa, pieņem nolēmumu lietā, nevis atzinumu. Tiesību normā ietvertajam definējumam jābūt precīzam un saprotamam. Satversmes tiesas likumā noteikts, ka Satversmes tiesa lietā var pieņemt lēmumu vai spriedumu⁴⁰ (tātad nolēmumu). Autore ierosina noteikt atbilstošu kriminālprocesuālo regulējumu un izdarīt grozījumus Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 4. un 5. punktā, aizstājot vārdu “atzinums” ar vārdu “nolēmums”.

Nodaļā tiek aplūkots jautājums par apzināti nepatiesas liecības ietekmi uz kriminālprocesā pierādāmo faktu un apstākļu noskaidrošanu. Ja šādas apzināti nepatiesas liecības saturs ir būtisks, tas var ietekmēt arī galīgo nolēmumu lietā, kā rezultātā nevainīgu personu var atzīt par vainīgu, tai piemērot nepamatoti bargāku sodu vai arī, gluži otrādi, vainīgu personu attaisnot vai piemērot vieglāku sodu nekā faktiski pēc noziedzīga nodarījuma satura būtu piemērojams. Tātad apzināti nepatiesas liecības var ietekmēt krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu.

Kā problemātika uzskatāma arī gadījumi, kad tiek konstatēts, ka nepilngadīgā persona, kura nav sasniegusi vecumu, no kura iestājas kriminālatbildība, sniegusi apzināti nepatiesu liecību, kura būtiski ietekmējusi kriminālprocesa rezultātu attiecībā pret notiesāto personu, pie šā brīža kriminālprocesuālā regulējuma, nav iespējams atjaunot kriminālprocesu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, jo Kriminālprocesa likums to neparedz. Krimināltiesiskā regulējuma pilnveidošanai autore ierosina Kriminālprocesa likuma 655.panta trešo daļu papildināt ar minēto nosacījumu – „persona, kas būtu saucama pie kriminālatbildības, nav sasniegusi vecumu, ar kuru iestājas kriminālatbildība”.

Nodaļā tiek aplūkoti un salīdzināti Kriminālprocesa likumā definētie jaunatklātie apstākļi ar citos Latvijas procesuālajos likumos definēto, konstatējot, ka tajos nav vienotas nostādnes definējumā par apstākļiem, kas būtu uzskatāmi par jaunatklātiem apstākļiem. Civilprocesa likuma

⁴⁰ Satversmes tiesas likums Pieņemts 05.06.1996. Publicēts Latvijas Vēstnesis, 14.06.1996. 103 (588) Pēdējie grozījumi 16.03.2017. (29., 30.)

479.pantā⁴¹ un Administratīvā procesa likuma 353.pantā⁴² definētie noteiktie jaunatklātie apstākļi lielā mērā ir līdzīgi kā noteiktie Kriminālprocesa likumā, tomēr tajos vērojami trūkumi. Kriminālprocesuālo normu attīstības gaitā ir ieviests jauns soda piemērošanas institūts – prokurora priekšraksts par sodu, kam ir tāds pats likumīgais spēks kā tiesas spriedumam. Minētās Civilprocesa likuma, Administratīvā procesa likuma normas ir novecojušas un neatbilst tiesiskajai situācijai, jo neietver tiesību institūtu „prokurora priekšraksts par sodu”. Tiesiskā regulējuma pilnveidošanai nepieciešams noteikt tiesisko regulējumu, papildinot Civilprocesa likuma, Administratīvā procesa likuma regulējumu, precizējot konkrētas tiesību normas.

Šajā nodaļā autore salīdzina Latvijas Kriminālprocesa likumā noteikto jaunatklātu apstākļu definējumu ar Lietuvas Republikas, Igaunijas Republikas, Vācijas Federatīvās Republikas, Šveices Konfederācijas, Krievijas Federācijas kriminālprocesuālo regulējumu. Autore secina, ka šīs valstis savos nacionālajos kriminālprocesuālajos likumos ievieš gan līdzīgus, gan arī atšķirīgus regulējums jaunatklātu apstākļu definējumam. Tomēr, lai arī pastāv zināmas atšķirības, jaunatklātie apstākļi tiek definēti tā, ka tie ir vērsti uz to, lai nodrošinātu principa “tiesības uz taisnīgu tiesu” un cilvēktiesību garantijas.

Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumi nacionālajā līmenī tiek vērtēti kā jaunatklāti apstākļi, turklāt šāda vērtējuma pamatotība ir nostiprināta arī Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 5.punktā. Šajā nodaļā tiek analizēta Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu ietekme uz kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātu apstākli gan Latvijā, gan citās valstīs. Tiek pausts viedoklis, ka nacionālajai tiesai katrā konkrētajā gadījumā jāizvērtē, vai no Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmuma satura izriet, ka lietā tiesvedību nepieciešams uzsākt no jauna un tiek atzīts, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesai nav pienākums nolēmumā tieši norādīt, vai nacionālajai tiesai ir jāuzsāk lietas izskatīšana no jauna vai nē⁴³. Tātad ne visos gadījumos, kad ir spēkā stājies starptautiskas tiesu institūcijas nolēmums par to, ka galīgais nolēmums kriminālprocesā neatbilst Latvijai saistošiem starptautiskajiem normatīvajiem aktiem, kriminālprocess būtu atjaunojams. Šādā gadījumā it īpaši svarīgi izvērtēt, vai, atjaunojot kriminālprocesu un izskatot lietu no jauna, nolēmums lietā būs atšķirīgs no sākotnējā un ka iespējams novērst pieļautās kļūdas. Tas nozīmē, ka gadījumā, ja jau sākotnēji redzams, ka lietas iznākums – nolēmums paliks nemainīgs, tad arī nav

⁴¹ Civilprocesa likums. Pieņemts 14.10.1998. Publicēts Latvijas Vēstnesis 301.11.1998. Nr.26/330, Pēdējie grozījumi 28.02.2019. (479)

⁴² Administratīvā procesa likums. Pieņemts 25.10.2001. Publicēts Latvijas Vēstnesis 14.11.2001. Nr.164, Pēdējie grozījumi 02.02.2017. (353)

⁴³ Torgāns. K. (2012). *Civilprocesa likuma komentāri II daļa*, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 881 lpp.

pamats atjaunot kriminālprocesu un pārskatīt lietu no jauna. Šajā gadījumā svarīgākais būs tiesiskās stabilitātes princips.

4. Kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem pieteikuma subjekti

Nodaļai ir četras apakšnodaļas. Šajā nodaļā autore pievēršas problemātikai, kas saistīta kriminālprocesā iesaistītām personām – subjektiem, kuriem tiesības iesniegt pieteikumu, par kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, vai kuriem šādas tiesības liegtas.

Kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem ir tiesību institūts, kas veidots kā tiesību uz taisnīgu tiesu papildu garantija likumā noteiktā gadījumā. Satversmes tiesa atzinusi, ka kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem funkcija ir atrisināt kolīziju starp taisnīguma un tiesiskās stabilitātes principiem. Tiesību institūta “kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” mērķis ir nodrošināt līdzsvaru divu taisnīgas tiesas satura elementu – *res judicata* principa un taisnīga sprieduma – kolīzijas gadījumā.⁴⁴ Atjaunojot kriminālprocesu jaunatklātu apstākļu dēļ, valstij ir nepieciešams veikt pasākumus, lai atjaunotu personai to stāvokli, kāds tai bija līdz tās tiesību pārkāpumam (*restitutio in integrum*). un svarīgākais ir nevis iepriekšējā nolēmuma atcelšana, bet gan personas iepriekšējā stāvokļa atjaunošana⁴⁵.

Kriminālprocesa likuma 657.panta pirmās daļas 1.punktā norādīts, ka iemesls, pamatojoties uz kuru var uzsākt procesu jaunatklātu apstākļu izmeklēšanai, ir kriminālprocesā iesaistītās personas, kuras tiesības vai likumiskās intereses tika aizskartas kriminālprocesā vai tās pārstāvja pieteikums. Šāds regulējums ir pārāk nekonkrēts, jo jēdziens „kriminālprocesā iesaistītās personas” ir plašs, un tas definēts Kriminālprocesa likuma pirmajā sadaļā „Kriminālprocesā iesaistītās personas”. Analizējot Kriminālprocesa likuma normas sistēmiski, secināms, ka ne visas kriminālprocesā iesaistītās personas var iesniegt pieteikumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Lai novērstu atšķirīgu normas interpretāciju un veicinātu tiesisko noteiktību, Kriminālprocesa likumā nepieciešams precīzs to personu uzskaitījums, kurām tiesības iesniegt pieteikumu kriminālprocesa atjaunošanai jaunatklātu apstākļu dēļ. Autore ierosina Kriminālprocesa likuma 657.panta pirmajā daļā noteikt konkrētu kriminālprocesā iesaistīto personu loku, kurām tiesības iesniegt pieteikumu par procesa uzsākšanu jaunatklātu apstākļu izmeklēšanai.

⁴⁴ Latvijas Republikas Satversmes Tiesa, 2016.gada 29.aprīļa Spriedums, Nr.2015-19-01 (15)

⁴⁵ Kaija S. (2016). Prokurora loma kriminālprocesa atjaunošanā jaunatklātu apstākļu dēļ, *SOCRATES*, Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte 2 (5), 25 lpp

Kriminālprocesa likuma 656.panta ceturtajā daļā noteikts, ka notiesātās personas nāve nav šķērslis kriminālprocesa atjaunošanai lietā, lai rehabilitētu šo personu. Tomēr Kriminālprocesa likumā nav norādīts, kādas personas var iesniegt šādu pieteikumu. Varētu secināt, ka mirušā notiesātā tuvinieki ir tiesīgi iesniegt šādu pieteikumu, līdzīgi kā tas ir definēts Kriminālprocesa likuma 610.panta pirmajā daļā (ieteikuma iesniedzēji kriminālprocesa turpināšanai mirušā rehabilitācijai). Tomēr autore atzīst, ka no Kriminālprocesa likuma 657.panta pirmās daļas redakcijas nevar izsecināt, ka mirušā notiesātā tuviniekiem šādas tiesības būtu garantētas, gluži pretēji, viņi šādu pieteikumu nevar iesniegt, jo Kriminālprocesa likuma regulējums to neparedz. Līdz ar to autore ierosina, Kriminālprocesa likumā noteikt, ka mirušā notiesātā tuviniekiem ir tiesības iesniegt pieteikumu par procesa jaunatklātu apstākļu izmeklēšanai uzsākšanu, lai rehabilitētu mirušo.

Šajā nodaļā autore salīdzina Latvijas un citu valstu (Lietuvas Republikas, Igaunijas Republikas, Vācijas Federatīvās Republikas, Šveices Konfederācijas, Krievijas Federācijas) kriminālprocesuālos regulējumus attiecībā uz subjektu loku, kuriem tiesības iesniegt pieteikumu par kriminālprocesa atjaunošanu jaunatklātu apstākļu dēļ. Autore secina, ka valstīs, kur kriminālprocesuālais regulējums nosaka, ka pieteikumu par kriminālprocesa atjaunošanu jaunatklātu apstākļu dēļ var iesniegt ne tikai notiesātā vai attaisnotā persona, bet arī cietušais, ir vērsts uz vienlīdzības principa un tiesību uz taisnīgu tiesu principa garantiju ikvienai kriminālprocesā iesaistītajai personai. Šāds regulējums atbilst Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā noteiktām tiesībām uz taisnīgu tiesu garantiju.

5. Lietu izskatīšanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem procesuālā kārtība

Nodaļai ir četras apakšnodaļas. Šajā nodaļā aplūkoti jautājumi saistīti ar procesuālajiem termiņiem, procesuālo kārtību, kādā notiek process jaunatklātu apstākļu izmeklēšanai un kādā kārtībā notiek lietas izskatīšana, ja prokurors ir atzinis, ka konkrētie apstākļi ir atzīstami par jaunatklātiem. Tiek salīdzināts arī Latvijas kriminālprocesuālais regulējums ar citu valstu kriminālprocesuālo regulējumu.

Aplūkojot Kriminālprocesa likuma 656.panta pirmo un otro daļu kopsakarībā, autore secina, ka abas šīs normas paredz pasliktināt notiesātā stāvokli, pie apstākļiem, ja pēc nolēmuma spēkā stāšanās atklātos kādi jauni apstākļi, kas var ietekmēt nolēmumu lietā. Tomēr, ja šī panta pirmajā daļā definēts, ka kriminālprocesa jauna izskatīšana pieļaujama viena gada laikā no jaunatklāto apstākļu konstatēšanas dienas, tad panta otrā daļa šādu termiņa ierobežojumu vairs nenosaka. Autore ieskatā, šāds panta otrās daļas regulējums pieļauj notiesātas personas stāvokļa

pasliktināšanu, kas ir pretrunā ar tiesiskās noteiktības principu. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7.protokola 4.pants nosaka, ka nevienu nedrīkst no jauna tiesāt vai sodīt kriminālprocesā tās pašas valsts jurisdikcijā par noziegumu, par kuru viņš jau ir ticis galīgi attaisnots vai notiesāts saskaņā ar šīs valsts likumu un soda izciešanas noteikumiem.⁴⁶ Satversmes tiesa atzinusi, ka minētais pants (Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7.protokola 4.pants) vērsts uz apsūdzētās, respektīvi, notiesātās personas aizsardzību pret valsti, un konstatējams, ka tā mērķis ir strikti ierobežot gadījumus, kad iespējams atjaunot tiesvedību lietā par sliktu attaisnotajai vai notiesātajai personai.⁴⁷ Autores ieskatā, notiesājoša nolēmuma gadījumā, ja jaunatklātie apstākļi norāda uz to, ka persona izdarījusi smagāku noziedzīgu nodarījumu nekā tas par kuru šī persona notiesāta, vai tai piemērots prokurora priekšraksts par sodu, proti, kas liecina par sliktu notiesātajai personai, tādā gadījumā arī būtu jānosaka kriminālprocesa atjaunošanas termiņa ierobežojums, kā tas noteikts Kriminālprocesa likuma 656.panta pirmajā daļā, ka kriminālprocesa jauna izskatīšana atļauta ne vēlāk kā vienu gadu no jaunatklāto apstākļu konstatēšanas dienas. Šādi tiktu nodrošinātas personas tiesības uz tiesisko stabilitāti.

Kriminālprocesa likuma 656.panta piektajā daļā precīzi definēts, ka par jaunatklātu apstākļu konstatēšanas dienu uzskatāma Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 1. un 2.punktā paredzētajos gadījumos – diena, kad spēkā stājies attiecīgais nolēmums, un Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 3.punktā paredzētajos gadījumos – diena, kad prokurors pieņēmis lēmumu par procesa uzsākšanu jaunatklātu apstākļu izmeklēšanai. Savukārt Kriminālprocesa likumā nav definēta jaunatklātu apstākļu konstatēšanas diena attiecībā uz Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 4. un 5. punktā norādītajiem apstākļiem (Satversmes tiesas un starptautiskās tiesu institūcijas atzinumu). Autores ieskatā, kriminālprocesiālajam regulējumam, it īpaši normām, kas nosaka procesuālos termiņus, jābūt tādām, lai no normu satura tieši varētu konstatēt konkrētā termiņa sākuma un beigu momentu. Autore ierosina papildināt Kriminālprocesa likuma 655.panta piekto daļu, nosakot precīzu termiņu arī attiecībā uz Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 4. un 5.punktā paredzētajiem gadījumiem.

Apkopojot Kriminālprocesa likuma 657.panta regulējumu par procesu jaunatklātu apstākļu izmeklēšanai, autore pārskatam sagatavojusi shematisku 1. attēlu “Process jaunatklātu apstākļu

⁴⁶ Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7.protokols, Eiropas Padome Pieņemts: 22.11.1984. Latvijas Republikā spēkā no 14.04.1992., Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 13.06.1997. Nr.143/144 (858/859) (4)

⁴⁷ Latvijas Republikas Satversmes Tiesa, 2002.gada 5.marta Spriedums Nr.2001-10-01 (6)

izmeklēšanai”, kur attēlota lietas virzība pēc procesā ieinteresētās personas pieteikuma saņemšanas prokuratūrā, tās izskatīšanas kārtība un iespējamie nolēmumi.

Kriminālprocesa likuma regulējumā (660.pantā), kas attiecas uz Augstākās tiesas pieņemto lēmumu, izskatot lietu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, nav norādīts, vai šāds lēmums ir vai nav pārsūdzams. Tas, autores ieskatā, uzskatāms par trūkumu kriminālprocesuālajā regulējumā. Tiek pausta atziņa, ka Kriminālprocesa likuma normu skaidrības labad tomēr būtu jāievēro vienāda pieeja un attiecībā uz nepārsūdzamiem nolēmumiem skaidri jānorāda – “nav pārsūdzams”⁴⁸. Autores ieskatā, lai nerastos atšķirīga procesuālo normu interpretācija, ir nepieciešams Kriminālprocesa likuma 660.pantā precīzi noteikt, ka šāds tiesas lēmums nav pārsūdzams un stājas spēkā tā pasludināšanas brīdī.

Kriminālprocesuālā regulējuma normu, kas saistītas ar lietu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, piemērošana praksē var atklāt iespējamās šī regulējuma nepilnības vai iespējamus trūkumus. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 62.nodaļā noteikto, Augstākā tiesa izskata lietas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Laika posmā no 2011. gada līdz 2018. gadam Latvijas Republikas Augstākā tiesa ir izskatījusi 12 krimināllietas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Šajā nodaļā autore aplūko un analizē tiesu praksi lietās, kas izskatītas Augstākajā tiesā Kriminālprocesa likuma 62.nodaļas kārtībā. Lai gūtu priekšstatu par tendencēm, dati par šīm izskatītajām lietām apkopoti 3 tabulās un 1 grafiskā attēlā.

6. Izbeigta kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem tiesiskie aspekti

Nodaļai ir trīs apakšnodaļas, 1 grafisks attēls “Prokurora lēmumi atjaunot izbeigtu kriminālprocesu”, kurā apkopoti statistikas dati par laika periodu no 2010.gada – 2018.gadam.

Kriminālprocesa likuma 393.panta pirmās daļas regulējums paredz, ka procesuāli pilnvarota persona izbeigtu kriminālprocesu vai pret personu izbeigtu kriminālvajāšanu var atjaunot, atceļot lēmumu par izbeigšanu, ja atklāti jauni apstākļi, kuri nebija zināmi procesa virzītājam lēmuma pieņemšanas brīdī un kuriem ir būtiska nozīme lēmuma pieņemšanā⁴⁹. Atšķirībā no Kriminālprocesa likuma 62.nodaļas detalizētā regulējuma par kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem izbeigta kriminālprocesa gadījumā nav definēta kārtība, kā šāds lēmums pārskatāms un atjaunojams kriminālprocess. Tas uzskatāms par trūkumu

⁴⁸ Meikališa, Ā. (2010) Nolēmumu likumības un pamatotības kontrole pirmstiesas procesā. *Kriminālprocess Raksti 2005 – 2010*, Rīga: Latvijas Vēstnesis, 611 lpp.

⁴⁹ Kriminālprocesa likums. Pieņemts 21.04.2005. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005, Nr.74 (3232), Pēdējie grozījumi 27.09.2018. (393.1.)

kriminālprocesuālajā regulējumā un, autores ieskatā, ir jānovērš šīs nepilnības un jāizstrādā pilnvērtīgs normatīvais regulējums. Tomēr diskutējams ir jautājums, vai minētās normas būtu vai nebūtu iekļaujamas Kriminālprocesa likuma 62., 63.nodaļā, vai arī iekļaujamas 31.nodaļā “Pirmstiesas kriminālprocesa vispārīgie noteikumi”, kur jau šobrīd tiek reglamentēta izbeigta kriminālprocesa un kriminālvajāšanas atjaunošana – 393.pants. Autores viedoklis ir, ka nepieciešams papildināt Kriminālprocesa likuma 31.nodaļu ar normām, kas nosaka procesuālo kārtību, termiņus izbeigta kriminālprocesa atjaunošanai, kā arī reglamentētu to subjektu loku, kuriem ir tiesības vērsties ar pieteikumu par izbeigta kriminālprocesa atjaunošanu. Autore izsaka konkrētus priekšlikumus papildināt Kriminālprocesa likumu ar jaunām normām.

Salīdzinošā kontekstā nodaļā ir aplūkots citu valstu (Lietuvas Republikas, Baltkrievijas Republikas, Krievijas Federācijas) kriminālprocesuālais regulējums par izbeigta kriminālprocesa atjaunošanu, ja nolēmums stājies spēkā. Autore secina, ka arī citās valstīs tāpat kā Latvijā jautājumam par izbeigta kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem ir nepamatoti pievērsta pārāk maza uzmanība un kriminālprocesuālais regulējums nav pietiekams, lai nepārprotami būtu saprotama izbeigta kriminālprocesa atjaunošanas procesuālā kārtība.

Kriminālprocesa likuma 393.panta pirmajā daļā noteikts, ka izbeigtu kriminālprocesu var atjaunot procesuāli pilnvarota amatpersona, atceļot lēmumu par izbeigšanu. Tomēr gadījumi, kas saistīti ar jaunatklātiem apstākļiem, ir īpaši jāpārbauda un jānovērtē, vai un kā jaunatklātie apstākļi ietekmējuši nolēmumu lietā. Likumīgā spēkā esoša nolēmuma patiesuma prezumpcija, kas nonāk pretrunā ar prasību pēc taisnīguma un lietas atjaunošanu, kurā spēkā stājies nolēmums, ja pēc tam atklājas jauni apstākļi, ir svarīgs aspekts, lai šo jautājumu izvērtētu kompetenta un neatkarīga amatpersona. Līdz ar to šāds pieteikums par izbeigta kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem būtu izskatāms prokuratūrā pēc sākotnējās pirmstiesas kriminālprocesa vietas. Proti, šāds pieteikums būtu izskatāms tajā prokuratūras iestādē, kurā tika realizēta konkrētā kriminālprocesa izmeklēšanas uzraudzība, kriminālvajāšana vai citas Kriminālprocesa likumā noteiktās funkcijas. Diskusijas vērts jautājums, autores ieskatā, ir tas, vai šādu pieteikumu var izskatīt tas pats prokurors, kas veicis uzraudzību, vai prokurors, kas bijis kriminālprocesa virzītājs, vai arī to var izskatīt tikai tāds prokurors, kas iepriekš nav bijis iesaistīts konkrētajā kriminālprocesā. Arī šeit būtu jāņem vērā kriminālprocesuālā regulējuma vienotā pieeja. Jo, piemēram, Kriminālprocesa likuma 657.panta otrajā daļā noteikts, ka procesu jaunatklātu apstākļu izmeklēšanai nedrīkst veikt prokurors, kurš kriminālprocesā veicis izmeklēšanas darbības, izmeklēšanas uzraudzību, kriminālvajāšanu vai piedalījies krimināllietas izskatīšanā kādā no tiesu instancēm. Tātad prokuroram, kas izskata pieteikumu par izbeigta kriminālprocesa atjaunošanu, ja

atklājušies jauni apstākļi, ir jābūt neitrālam, tādām, kas iepriekš nav piedalījies konkrētajā kriminālprocesā.

Kriminālprocesa likuma 393.panta otrajā daļā noteikts, ka pirmstiesas kriminālprocesu vai kriminālvajāšanu var atjaunot, ja nav iestājies kriminālatbildības noilgums⁵⁰. Šāds regulējums ir nepilnīgs un pilnībā nenodrošina procesā iesaistīto personu garantijas uz taisnīgu galīgo nolēmumu. Proti, ja kriminālprocess izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata, tad pie šāda procesuālā regulējuma, lai arī atklātos jauni apstākļi, kas liecinātu par labu šai personai, kriminālprocesu nevar atjaunot, lai reabilitētu personu. Autore ierosina, ka izbeigta kriminālprocesa atjaunošana gadījumos, ja process izbeigts uz personu nereabilitējošiem apstākļiem, būtu jānosaka līdzīgs regulējums, kā tas ir Kriminālprocesa likuma 656.panta trešajā daļā, kur noteikts, ka notiesājoša sprieduma vai prokurora priekšraksta par sodu jauna izskatīšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem par labu notiesātajam nav ierobežota ar termiņiem. Tādā veidā arī tiktu realizēta vienota kriminālprocesuālā nostādne līdzīgos jautājumos un tiktu garantētas kriminālprocesā iesaistīto personu garantijas uz taisnīgu galīgo nolēmumu.

⁵⁰ Kriminālprocesa likums. Pieņemts 21.04.2005. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005, Nr.74 (3232), Pēdējie grozījumi 27.09.2018. (393.2.)

AIZSTĀVĒŠANAI IZVIRZĪTĀS TĒZES, SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Veicot pētījumu, autore ir sasniegusi izvirzīto mērķi un ieguvusi atbildes uz pētījuma jautājumu. Autore secinājusi, ka Kriminālprocesa likumā noteiktais regulējums – kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem – ir nepilnīgs un pilnībā nenodrošina kriminālprocesā iesaistīto personu, kuru tiesības vai likumiskās intereses tika aizskartas kriminālprocesā, tiesības uz taisnīgu tiesu. Atklājot tiesiskā regulējuma problēmjautājumus, autore konstatējusi kriminālprocesuālajā regulējumā nepilnības un vienlaicīgi ir piedāvājusi risinājumus šo nepilnību novēršanai, sniedzot priekšlikumus konkrētu tiesību normu redakciju veidā.

Autores secinājumi un priekšlikumi:

1. Ja tiek uzsākts process jaunatklātu apstākļu izmeklēšanai konkrētā kriminālprocesā un prokurors ir atzinis, ka ir pamats lemt par spēkā esoša nolēmuma atcelšanu, par ko ir pieņēmis attiecīgu lēmumu, tad arī būtu lemjams jautājums par šī spēkā esošā nolēmuma izpildes apturēšanu, līdzīgi kā tas definēts Kriminālprocesa likuma 63.nodaļas 669.pantā.

Priekšlikums:

Papildināt Kriminālprocesa likumu ar jaunu pantu – **“657.¹ pants Nolēmumu izpildes apturēšana”** šādā redakcijā:

“Ja Augstākā tiesa vai Ģenerālprokuratūra pieņēmusi izskatīšanai prokurora lēmumu, ar kuru atzīts, ka ir pamats lemt par kriminālprocesā spēkā stājušās nolēmuma atcelšanu, tā var apturēt nolēmuma izpildi līdz lietas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem izskatīšanai.”

2. Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 1. un 2. punkts izteikts nepilnīgi, jo tajā nav ietverti visi gadījumi, kad kriminālprocesā kāda no iesaistītajām personām varētu dot apzināti nepatiesu informāciju/faktus lietā, kas ietekmētu kriminālprocesa galīgo nolēmuma saturu. Nav definēti tādi tiesību institūti kā *“revidenta atzinums”*, *“izmeklēšanas grupas dalībnieks”*, *“izmeklētāja tiešais priekšnieks”*. Tiesiskā regulējuma pilnveidošanai nepieciešams papildināt jau esošo tiesisko regulējumu Kriminālprocesa likumā, precizējot konkrētas tiesību normas.

Priekšlikums:

- 1) Izteikt Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 1.punktu šādā redakcijā:

„1) ar spēkā stājušos tiesas spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu atzītas cietušā vai liecinieka apzināti nepatiesas liecības, apzināti nepatiess eksperta vai revidenta atzinums, tulkojums, lietisko pierādījumu, izmeklēšanas un tiesas darbību

protokolu vai lēmumu viltojums, kā arī citu pierādījumu viltojums, kuri bijuši pamatā nelikumīga nolēmuma pieņemšanai.”

2) Izteikt Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 2.punktu šādā redakcijā:

*„2) ar spēkā stājušos tiesas spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu atzīta tiesneša, prokurora vai izmeklētāja, **izmeklēšanas grupas dalībnieka, izmeklētāja tiešā priekšnieka** noziedzīga ļaunprātība, kas bijusi pamatā nelikumīga nolēmuma pieņemšanai.”*

3. Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 4. un 5. punktā norādīto jaunatklāto apstākļu definējums – “Satversmes tiesas atzinums” un “starptautiskas tiesu institūcijas atzinums” neatbilst tiesiskajam regulējumam, jo gan Satversmes tiesa, gan starptautiskā tiesu institūcija pieņem nolēmumu lietā, nevis atzinumu. Tiesību normā ietvertajam definējumam jābūt precīzam un saprotamam.

Priekšlikums:

Izdarīt grozījumus Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 4. un 5. punktā aizstājot vārdu “*atzinums*” ar vārdu “*nolēmums*”, izsakot Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 4. un 5. punktu šādā redakcijā:

*“4) Satversmes tiesas **nolēmums** par tādas tiesību normas vai tās interpretācijas neatbilstību Satversmei, uz kuras pamata stājies nolēmums;*

*5) starptautiskas tiesu institūcijas **nolēmums** par to, ka Latvijas nolēmums, kas stājies spēkā, neatbilst Latvijai saistošiem starptautiskajiem normatīvajiem aktiem.”*

4. Kriminālprocesa likuma 655.pants reglamentē nosacījumus kriminālprocesa atjaunošanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Kā viens no pamatiem (jaunatklāts apstākļis) noteikts: ar spēkā stājušos spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu atzītas cietušā vai liecinieka apzināti nepatiesas liecības. Panta trešajā daļā nav noteikts pilnīgs regulējums, jo ir noteikts, ka, ja nav iespējams taisīt spriedumu tāpēc, ka iestājies noilgums, izdots amnestijas akts, apžēlotas atsevišķas personas vai miris apšaudētais, šā panta 1. un 2.punktā minēto jaunatklāto apstākļu esamību konstatē izmeklēšana. Nav norādes par rīcību pie apstākļiem, ja apzināti nepatiesu liecību sniegusi persona (liecinieks vai cietušais), kura nav sasniegusi vecumu, ar kuru iestājas kriminālatbildība. Kā arī minētajā panta daļā nav norādes uz prokurora priekšrakstu par sodu, kas var būt alternatīvs nolēmums tiesas spriedumam.

Priekšlikums:

Izteikt Kriminālprocesa likuma 655.panta trešo daļu šādā redakcijā:

„Ja nav iespējams taisīt spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu tāpēc, ka iestāties noilgums, izdots amnestijas akts, apžēlotas atsevišķas personas, miris apsūdzētais vai persona, kas būtu saucama pie kriminālatbildības, nav sasniegusi vecumu ar kuru iestājas kriminālatbildība, šā panta otrās daļas 1. un 2.punktā minēto jaunatklāto apstākļu esamību konstatē izmeklēšana, ko izdara šajā nodaļā paredzētajā kārtībā.”

5. Kriminālprocesa likuma 657.panta pirmajā daļā nav dots precīzs to personu definējums kurām tiesības iesniegt pieteikumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Kriminālprocesa likums nosaka arī, ka notiesātās personas nāve nav šķērslis kriminālprocesa atjaunošanai lietā, lai rehabilitētu šo personu, bet Kriminālprocesa likumā nav noteiktas personas, kurām tiesības iesniegt šādu pieteikumu jaunatklātu apstākļu dēļ. Lai veicinātu tiesisko noteiktību Kriminālprocesa likumā nepieciešams precīzs to personu uzskaitījums kurām tiesības iesniegt pieteikumu kriminālprocesa atjaunošanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Autore ierosina grozīt Kriminālprocesa likuma 657.panta pirmo daļu, nosakot konkrētu kriminālprocesā iesaistīto personu loku, kurām tiesības iesniegt pieteikumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, nosakot, ka pieteikumu var iesniegt notiesātā vai attaisnotā persona, kriminālprocesā aizskartais mantas īpašnieks, cietušais vai viņa pārstāvis un, ja notiesātā persona mirusi, pieteikumu var iesniegt tās tuvinieki.

Priekšlikums:

Grozīt Kriminālprocesa likuma 657.panta pirmo daļu, izsakot šādā redakcijā:

„(1) Iemesls procesa uzsākšanai jaunatklātu apstākļu izmeklēšanai ir pieteikums, kuru var iesniegt: notiesātā vai attaisnotā persona, kriminālprocesā aizskartais mantas īpašnieks, cietušais vai viņa pārstāvis. Ja notiesātā persona mirusi, pieteikumu var iesniegt tās tuvinieki. Iemesls procesa uzsākšanai var būt arī informācija, kas iegūta cita kriminālprocesa gaitā, ja ir šā likuma 655.panta otrajā daļā noteiktais pamats. Pieteikums iesniedzams prokuratūrai pēc sākotnējā kriminālprocesa izskatīšanas vietas.”

6. Kriminālprocesa likuma 656.panta pirmās un otrās daļas izpratnē atjaunojot kriminālprocesu tiek paredzēts pasliktināt notiesātā stāvokli pie apstākļiem, ja pēc nolēmuma spēkā stāšanās atklātos kādi jauni apstākļi, kas var ietekmēt nolēmumu lietā. Tomēr, ja 656.panta pirmajā daļā definēts, ka attaisnojoša sprieduma vai lēmuma par kriminālprocesa izbeigšanu jauna izskatīšana pieļaujama ne vēlāk kā viena gada laikā no jaunatklāto apstākļu konstatēšanas dienas (bet kriminālatbildības noilguma termiņa laikā), tad 656.panta otrajā daļā noteikts, – ja kriminālprocess pabeigts ar notiesājošu spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu, atklājoties apstākļiem, kas norāda, ka konkrētā persona

izdarījusi smagāku noziedzīgu nodarījumu nekā tas, par kuru šī persona notiesāta, vai tai piemērots prokurora priekšraksts par sodu, kriminālprocesu var atjaunot smagākajam noziedzīgam nodarījumam noteiktā noilguma laikā. Notiesājoša nolēmuma gadījumā, ja jaunatklātie apstākļi norāda uz to, ka persona izdarījusi smagāku noziedzīgu nodarījumu, nekā tas, par kuru šī persona notiesāta, vai tai piemērots prokurora priekšraksts par sodu, kas liecina par sliktu notiesātajai personai, tādā gadījumā būtu jānosaka kriminālprocesa atjaunošanas termiņa ierobežojums, līdzīgi kā tas noteikts Kriminālprocesa likuma 656.panta pirmajā daļā (attaisnojoša nolēmuma gadījumā), t.i., viena gada termiņš no jaunatklāto apstākļu konstatēšanas dienas.

Priekšlikums:

Papildināt Kriminālprocesa likuma 656.panta otro daļu ar jaunu teikumu šādā redakcijā:
“Kriminālprocesa jauna izskatīšana atļauta ne vēlāk kā vienu gadu no jaunatklāto apstākļu konstatēšanas dienas.”

7. Kriminālprocesa likuma 656.pantā nav reglamentēts procesuālais termiņš attiecībā Kriminālprocesa likumā definēto jaunatklātu apstākļu konstatēšanas dienu – Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas 4. un 5. punktā norādītajiem apstākļiem. Kriminālprocesuālajam regulējumam, it īpaši normām, kas nosaka procesuālos termiņus, jābūt tādām, lai no normu satura tieši varētu konstatēt konkrētā termiņa sākuma un beigu momentu. Kriminālprocesuālais regulējums šobrīd nedod tiešu norādi par jaunatklātu apstākļu konstatēšanas dienu, ja šie jaunatklātie apstākļi ir Satversmes tiesas nolēmums un starptautiskas tiesu institūcijas nolēmums.

Priekšlikums:

Papildināt Kriminālprocesa likuma 656.panta piekto daļu ar 3.punktu šādā redakcijā:

“3) šā likuma 655.panta otrās daļas 4. un 5.punktā paredzētajos gadījumos – diena, kad spēkā stājies attiecīgais nolēmums.”

8. Gadījumā, ja pēc procesa jaunatklātu apstākļu izmeklēšanas, prokurors pieņēmis lēmumu par pieteikuma noraidīšanu vai arī lēmumu par lietas nodošanu Augstākajai tiesai vai Ģenerālprokuratūrai, pieteicējam būtu jānodrošina iespēja iepazīties ar tiem lietas materiāliem, kas iegūti procesā jaunatklātu apstākļu izmeklēšanai. Tomēr Kriminālprocesa likuma regulējums to neparedz, kas uzskatāms par būtisku trūkumu kriminālprocesuālajā regulējumā. Tā ir liegtas konkrēto kriminālprocesā iesaistīto personu tiesības uz taisnīgu tiesu, Kriminālprocesa likuma 15.panta un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.panta pirmās daļas izpratnē.

Priekšlikums:

Papildināt Kriminālprocesa likuma 657.panta septītās daļas otro teikumu ar frāzi “iepazīties ar materiāliem, kas iegūti, izmeklējot jaunatklātos apstākļus” un izteikt panta septītās daļas otro teikumu šādā redakcijā:

*"Lēmuma kopiju prokurors nosūta pieteicējam, izskaidrojot viņam tiesības 10 dienu laikā no tās saņemšanas dienas **iepazīties ar materiāliem, kas iegūti, izmeklējot jaunatklātos apstākļus, un pārsūdzēt lēmumu rajona (pilsētas) tiesā, bet, ja personai bija piemērots prokurora priekšraksts par sodu, — amatā augstākam prokuroram.**"*

Papildināt Kriminālprocesa likuma 657.panta sesto daļu ar jaunu otro teikumu šādā redakcijā:

*"Lēmuma kopiju prokurors nosūta pieteicējam, izskaidrojot viņam tiesības **iepazīties ar materiāliem, kas iegūti, izmeklējot jaunatklātos apstākļus.**"*

Kriminālprocesa likuma 657.panta sestās daļas otro teikumu uzskatīt par trešo teikumu.

9. Kriminālprocesa likuma 660.panta regulējumā, kas attiecas uz Augstākās tiesas pieņemto lēmumu, izskatot lietu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, nav norādīts, ir vai nav šāds tiesas lēmums pārsūdzams. Kriminālprocesa likuma normu skaidrības labad būtu jāievēro vienāda pieeja, un attiecībā uz nepārsūdzamiem nolēmumiem skaidri jānorāda – “nav pārsūdzams”

Priekšlikums:

Papildināt Kriminālprocesa likuma 660.pantu ar piekto daļu šādā redakcijā: ***“Tiesas lēmums nav pārsūdzams un stājas spēkā tā pasludināšanas brīdī.”***

10. Kriminālprocesuālais regulējums, kas nosaka izbeigta kriminālprocesa atjaunošanas kārtību, ir nepilnīgs un šādu nepilnību dēļ kriminālprocesā iesaistītām personām nav garantētas tiesības panākt taisnīgu galīgo nolēmumu konkrētā kriminālprocesā gadījumos, ja tas izbeigts, bet vēlāk atklātos jauni apstākļi, kas pēc būtības ietekmētu šī galīgā nolēmuma saturu. Kriminālprocesa likumā nav dota reglamentācija, pie kādiem jauniem apstākļiem var tikt atcelts lēmums par izbeigtu kriminālprocesu, kā arī nav reglamentēts, kādas personas ir tiesīgas iesniegt šādu pieteikumu un kas pieteikumu izskata. Ir nepieciešams pilnveidot kriminālprocesuālo regulējumu ar atbilstošām normām.

Priekšlikums:

Papildināt Kriminālprocesa likuma 393.pantu ar trešo un ceturto daļu, izsakot tās šādā redakcijā:

“(3) Par jaunatklātiem apstākļiem, kas var būt pamatā izbeigta kriminālprocesa atjaunošanai, uzskatāmi šā likuma 655.panta otrajā daļā norādītie apstākļi.”;

“(4) Pieteikumu par izbeigta kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem kriminālprocesā iesaistītā persona, kuras tiesības vai likumiskās intereses tika aizskartas kriminālprocesā vai tās pārstāvis, vai aizstāvis var iesniegt prokuratūrā pēc sākotnējās pirmstiesas kriminālprocesa vietas. Pieteikumu par izbeigta kriminālprocesa atjaunošanu var izskatīt prokurors, kurš nav veicis izmeklēšanas uzraudzību, izmeklēšanas darbības, kriminālvajāšanu vai piedalījies krimināllietas izskatīšanā tiesā.”

11. Kriminālprocesa likuma 393.panta otrajā daļā noteikts, ka pirmstiesas kriminālprocesu vai kriminālvajāšanu var atjaunot, ja nav iestājies kriminālatbildības noilgums. Minētais regulējums ir nepilnīgs un pilnībā nenodrošina procesā iesaistīto personu garantijas uz taisnīgu galīgo nolēmumu. Ja kriminālprocess izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata, tad pie šāda procesuālā regulējuma, lai arī atklātos jauni apstākļi, kas liecinātu par labu šai personai, kriminālprocesu nevar atjaunot, lai rehabilitētu personu. Lai nodrošinātu tādu personu tiesības tikt rehabilitētām, pret kurām kriminālprocess vai kriminālvajāšana izbeigta uz personas nereabilitējošiem apstākļiem, nepieciešams noteikt atbilstošu kriminālprocesuālo regulējumu.

Priekšlikums:

Papildināt Kriminālprocesa likuma 393.panta otro daļu ar jaunu teikumu, šādā redakcijā:

“Uz personu nereabilitējošiem apstākļiem izbeigta kriminālprocesa vai kriminālvajāšanas atjaunošana nav ierobežota ar termiņiem.”

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Apinis, M. (2002). *Latviešu-angļu, angļu-latviešu juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Kamene, 265 lpp.
2. Baikovska, I. (2019). Izbeigta kriminālprocesa atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, tiesiskie aspekti, SIA Biznesa augstskola Turība, *XX starptautiskās zinātniskās konferences "Human values in the digital age" rakstu krājums*. Rīga, 26.04.2019., 15-24.lpp. Iegūts: 02.04.2019. no http://www.turiba.lv/f/2019/Conference_XX_2019.pdf
3. Baikovska, I. (2018). Grounds for renewal of criminal proceedings in connection with newly disclosed circumstances, national aspects of the States, *Multidisciplinary scientific conference on social science & arts - SGEM 2018" 19-21 March 2018. Vienna Austria, "5th International Multidisciplinary scientific conference on social science & arts SGEM 2018" volume 5, issue 1.1. pp. 177-183* <https://doi.org/10.5593/sgemsocial2018h/11/s02.023>
4. Baikovska, I. (2018). Tiesību institūta – kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem – izcelsme un vēsturiskā attīstība, *SOCRATES, Rīgas Stradiņa Universitāte*, 1(10) 45-55.lpp. Iegūts 02.02.2019. no https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Dokumenti/izdevumi/Socrates_10_2018.pdf
5. Baikovska, I. (2018) Spēkā esošu nolēmumu kriminālprocesā jaunas izskatīšanas tiesiskā būtība, *Administratīvā un kriminālā justīcija* 3 (84) 4 - 20 lpp. Iegūts 02.02.2019. no <https://doi.org/10.17770/acj.v3i84.3659>
6. Baikovska, I. (2018). Jaunatklāti apstākļi – pamats kriminālprocesa atjaunošanai, *Administratīvā un kriminālā justīcija* 1 (82) 14-28 lpp. Iegūts 02.02.2019. no <https://doi.org/10.17770/acj.v1i82.2850>
7. Baikovska, I. (2018). Pamats kriminālprocesa atjaunošanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, *XIX International scientific conferences Latvia 100: Expectations, Achievements and Challenges*, Rīga, SIA Biznesa augstskola Turība konferences 19.04.2018. rakstu krājums, 15-24 lpp. Iegūts: 02.04.2019. no www.turiba.lv/f/2018/XIX_Conference_2018_FINAL.pdf
8. Baikovska, I. (2018) Reopening criminal proceedings due to newly discovered circumstances in the context of the international legal framework and judgements of international courts, *Multidisciplinary scientific conference on social science & arts - SGEM 2018" 26.08. – 01.09.2018. Albena Co., Bulgaria, "5th International Multidisciplinary*

- scientific conference on social science & arts SGEM 2018” volume 5, issue 1.2. pp. 741-747 <https://doi.org/10.5593/sgemsocial2018/1.2/s02.098>
9. Baikovska, I. (2017). Kriminālprocesa atjaunošana jaunatklātu apstākļu dēļ: pieteikuma subjekti un tiesiskā regulējuma problemātika, *SOCRATES*, Rīgas Stradiņa Universitāte, 1(7) 22-31.lpp. Iegūts: 02.02.2019. no https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Dokumenti/izdevumi/socrates_7_2017.pdf
 10. Baikovska, I. (2017). Apzināti nepatiesa liecība – viens no pamatiem kriminālprocesa atjaunošanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, *XVIII starptautiskās zinātniskās konferences „Communication in the global village: Interests and influences” rakstu krājums*. Rīga, SIA Biznesa augstskola Turība, 18.05.2017. 18.05.2017., 18 – 27 lpp. Iegūts: 02.04.2019. no http://www.turiba.lv/f/Conference_XVIII_Turiba_18.05.2017.FINAL.pdf
 11. Bell, J. Boyron, S. Whittaker S. (1998). *Principles of French law*. Oxford; New York: Oxford University Press, pp. 543
 12. Broks, J. (2004) *Tiesības filosofija. Doktrīnas, koncepcijas, diskursi*. Rīga: SIA Biznesa augstskola Turība, 424 lpp.
 13. Dītrihs, A. L. (2000). *Latvijas tiesību vēsture (1914-2000)*, Rīga: Latvijas vēsture. 528 lpp.
 14. Gruzīņš, P. (2015). Spēkā esošu nolēmumu jaunas izskatīšanas kriminālprocesuālā regulējuma attīstība pēc 1990.gada 4.maija, *Kriminālprocesa likumam-10 Pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi*, Latvijas Vēstnesis 409-418 lpp.
 15. Jaunums, J., (2016). Kriminālprocesa atjaunošanas kārtība atsevišķos gadījumos neatbilst Satversmei. *Jurista Vārds* Nr. 19 (922) 10.05.2016. 29 lpp.
 16. Jilkinē, V. (2016). Position of the European Court on the Implementation of Decisions by National Courts in Latvia and in Finland which are in Legal Force, *SOCRATES*, Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte 3 (6), 69-77 lpp., Iegūts: 24.02.2017. no <http://www.rsu.lv/fakultates/juridiska-fakultate/socrates>
 17. Jilkinē, V. (2015). Implementation of International Legal Standards in the Revision of the Judgements that are in Force by Supreme Court of Finland. *SOCRATES*, Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte 3 (3), 54-65 lpp. Iegūts: 24.02.2017. no <http://www.rsu.lv/fakultates/juridiska-fakultate/socrates>
 18. Kaija, S. (2017). Izmeklēšanas noslēpums procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, *SOCRATES*, Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte 2 (8), 14-24 lpp. Iegūts: 07.04.2019. no <http://www.rsu.lv/fakultates/juridiska-fakultate/socrates>

19. Kaija, S. (2016). Prokurora loma kriminālprocesa atjaunošanā jaunatklātu apstākļu dēļ, *SOCRATES*, Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte 2 (5), 17-26 lpp. Iegūts: 24.02.2017. no <http://www.rsu.lv/fakultates/juridiska-fakultate/socrates>
20. Kalniņš, V. (1972). *Latvijas PSR valsts un tiesību vēsture I*, Rīga: Zvaigzne, 360 lpp.
21. Kūtris, G. (2010). *Rokasgrāmata kriminālprocesā prokuroriem*. Rīga: Tiesu namu aģentūra. 262 lpp.
22. Kūtris, G. (2010) *Rokasgrāmata kriminālprocesā tiesnešiem*. Rīga: Tiesu namu aģentūra. 209 lpp.
23. Meikališa, Ā. (2010). Nolēmumu likumības un pamatotības kontrole pirmstiesas procesā. *Kriminālprocess Raksti 2005 – 2010*, Rīga: Latvijas Vēstnesis 603 - 612 lpp.
24. Meikališa, Ā., Strada-Rozenberga, K. (2015). Taisnīgums kriminālprocesā, *Kriminālprocess Raksti 2010 – 2015*, Rīga: Latvijas Vēstnesis 172-184 lpp.
25. Strada-Rozenberga, K. (2002). *Pierādīšanas teorija kriminālprocesā. Vispārīgā daļa*. Rīga: SIA Biznesa augstskola Turība. 296 lpp.
26. Torgāns, K. (2012). *Civilprocesa likuma komentāri II daļa*, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 1031 lpp.
27. Ziemele, I. (2000). *Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā*. Rīga: Izglītības soļi 409 lpp.
28. Гуценко, К. Ф., Головкин, Л. В., Филимонов, Ю. А. (2004). *Уголовный процесс западных государств*, Москва, Зерцало-М, 480 с.
29. Камчатов, К. В., Чащина, И. В., Великая, Е.В. (2016). *Возобновление производства по уголовному делу*, Москва, Россия: Академия генеральной прокуратуры Российской Федерации, 144 с.
30. Радбрух, Г. (2004). *Философия права*. Москва Международное отношения 238 с
31. Шредер, Ф.К., Феррел, Т (2016). *Уголовно-процессуальное право Германии*. 5-е издание. Москва, Россия: Инфотропик Медиа. 284 с.

Tiesību akti

32. Latvijas Republikas Satversme. Pieņemta 15.02.1922. Publicēta: Latvijas Vēstnesis, 01.07.1993. Nr.43, Pēdējie grozījumi 04.10.2018.
33. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7.protokols, Eiropas Padome Pieņemts: 22.11.1984. Latvijā spēkā no 14.04.1992., Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 13.06.1997. Nr.143/144 (858/859)

34. Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Pieņemti 30.03.2017. Publicēti: 12.04.2017. Latvijas Vēstnesis 75 (5902).
35. Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Pieņemti 19.12.2013. Publicēti: Latvijas Vēstnesis, 28.12.2013. Nr.252 (5058)
36. Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Pieņemti 20.12.2012. Publicēti: Latvijas Vēstnesis, 09.01.2013. Nr.6 (4812)
37. Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Pieņemti 21.10.2010. Publicēti: Latvijas Vēstnesis, 10.11.2010. Nr.178 (4370)
38. Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Pieņemti 12.03.2009. Publicēti: Latvijas Vēstnesis, 01.04.2009. Nr.51 (4037)
39. Kriminālprocesa likums. Pieņemts 21.04.2005. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005, Nr.74 (3232), Pēdējie grozījumi 27.09.2018.
40. Administratīvā procesa likums. Pieņemts 25.10.2001. Publicēts Latvijas Vēstnesis 14.11.2001. Nr.164, Pēdējie grozījumi 02.02.2017.
41. Civilprocesa likums. Pieņemts 14.10.1998. Publicēts Latvijas Vēstnesis 30.11.1998. Nr.26/330, Pēdējie grozījumi 28.02.2019.
42. Satversmes tiesas likums. Pieņemts 05.06.1996. Publicēts Latvijas Vēstnesis, 14.06.1996. 103 (588) Pēdējie grozījumi 16.03.2017.
43. Latvijas Kriminālprocesa kodekss, Pieņemts 06.01.1961. Augstākā Padome, Nav spēkā
44. Kriminālprocesa likumi, Saeimas kodifikācijas nodaļas 1926. gada izdevums, Nav spēkā, pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/1284?show=full>
45. Krievijas Impērijas Kriminālprocesa nolikums (Устав уголовного судопроизводства), 20.11.1864. Nav spēkā, Iegūts: 15.02.2018. no <https://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/3137/>

Tiesu prakse

46. Latvijas Republikas Satversmes Tiesa, 2016.gada 29.aprīļa Spriedums, Nr.2015-19-01
47. Latvijas Republikas Satversmes Tiesa, 2002.gada 5.marta Spriedums Nr.2001-10-01

Rīgā, 2019.gada 10.oktobrī

Inese Baikovska